

ΣΧΟΛ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Η ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Νομικής
ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
Εποπτεύων Καθηγητής: κ. Α.ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΕΡΓΙΑ

Όνοματεπώνυμο: Σκουτέλης Δημήτριος

ΑΜ 1340200500383

Τηλέφωνο:6978221387-2108073879

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελ.

i.ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	1
II.ΑΝΑΠΤΥΞΗ	2
1.ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	3
2.ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ	4-5
3.ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ	6-7
4.ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ-ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	8-15
A)Αποχή από την εργασία	8
B)ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ αποχή	8-10
Γ)Κήρυξη από Συνδικαλιστικές Οργανώσεις	10-11
Δ)Βούληση για επάνοδο σε ομαλή εργασιακή σχέση	12
Ε)Η απεργία αποτελεί μέσο πίεσης για την ικανοποίηση διεκδικήσεων	12
ΣΤ)Απεργιακός Σκοπός-Επιδίωξη Εργασιακών, οικονομικών, ασφαλιστικών και συνδικαλιστικών συμφερόντων	12-15
5.ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ	16-18
-Το αρ.23 παρ.2 του Συντάγματος	16-18
6.Η ΑΠΕΡΓΙΑ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ	19-21
-Παραίτηση από το δικαίωμα απεργίας	20-21
7.ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	22-27
A)ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	22-27
8.ΦΟΡΕΙΣ & ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ	28-31
A)ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	28-30
B)ΟΙ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	31
9.ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ	32-35
A)Το άρθρο 5παρ.1 του Συντάγματος	32-33
B)Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος	33-35
10.ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	36-42
i)ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ	36
-ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΣ	36-37
ii)ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ-ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ ΝΟΜΟΥ	37
iii)Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΗ ΑΠΕΡΓΩΝ	38-39
iv)ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	40-41
- ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	41-42
11.ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	43-44
A)ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	43
B)ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	43-44
12.ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΑΠΕΡΓΙΑ	45
13.ΝΟΜΙΜΗ & ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ	45
-ΑΠΕΡΓΙΑ & ΚΑΛΗ ΠΙΣΤΗ	46
14.ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	47
A)ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	47
B)ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	47-48
15.ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ της ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	49-50
A)Από την άποψη της επιλογής του χρόνου	49
B)Από την άποψη της αναλογικότητας	50
16.ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑ	51-52
III.ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	53
IV.ΠΕΡΙΛΗΨΗ	54
V.SUMMARY	55
VI.ΛΗΜΜΑΤΑ-ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ	56
VII.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57-58
VIII.ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	59

Ι.ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα εργασία θα ασχοληθεί με την απεργία, ένα ζήτημα τόσο με νομική όσο και με κοινωνική διάσταση. Αρχικά, αφού παρουσιάσει συνοπτικά την εξέλιξη της στο χρόνο, θα αποπειραθεί να ορίσει την έννοια της απεργίας και θα αναφερθεί στο στενότερο περιεχόμενο που της αποδίδει το Σύνταγμά μας. Θα παραθέσει αναλυτικά τα χαρακτηριστικά της και θα αναφερθεί στη συνταγματική της κατοχύρωση από το άρθρο 23παρ.2 .Στη συνέχεια, θα επικεντρωθεί στο χαρακτήρα της απεργίας ως δικαιώματος και στο ζήτημα της παραίτησης από αυτό. Θα προσδιορίσει τους φορείς και τους αποδέκτες του δικαιώματος και θα παρουσιάσει τους παράγοντες που το οριοθετούν και τους περιορισμούς ως προς την άσκησή του. Επιπλέον, θα απαριθμήσει τις θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις της άσκησης του δικαιώματος κατά τρόπο νόμιμο και θα κάνει αναφορά στις περιπτώσεις της παράνομης και της καταχρηστικής απεργίας, αλλά και στην επίδραση της καλής πίστης στην πραγματοποίησή της. Επίσης, θα προσδιορίσει τις συνέπειες τόσο της νόμιμης όσο και της παράνομης απεργίας ως προς τους εργαζόμενους και τον εργοδότη και θα παρουσιάσει την αντιμετώπιση της απεργίας από τη νομολογία μέσω διαφόρων δικαστικών αποφάσεων. Τέλος, θα αναφερθεί στην άλλη πλευρά του νομίσματος, τη λεγόμενη ανταπεργία, ως αντίδραση της εργοδοτικής πλευράς απέναντι στους μισθωτούς.

II.ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Εποχή-σταθμός στην ιστορική εξέλιξη της απεργίας ως θεσμού υπήρξε η Βιομηχανική Επανάσταση, κατά την οποία η εργασία, ιδίως στα εργοστάσια, είχε μαζικό χαρακτήρα. Τον 18^ο αιώνα, λοιπόν, εμφανίστηκε για πρώτη φορά η απεργία, αρχικά στην Αμερική και στη συνέχεια στην Ευρώπη και ιδίως η Αγγλία.

Η σημαντικότερη απεργία, λόγω των αποτελεσμάτων της και της επίδρασης στην περαιτέρω εξέλιξη του θεσμού, έλαβε χώρα το 1866.Είχε δε ως αίτημα την καθιέρωση της οκτάωρης εργασίας, το οποίο επιτεύχθηκε στοιχίζοντας τη ζωή πολλών εργατών. Παράλληλα, μετά από αυτή την επιτυχή διεκδίκηση, καθιερώθηκε η Πρωτομαγιά ως εργατική γιορτή από το Διεθνές Εργατικό Συνέδριο στο Παρίσι το 1889.

Στη χώρα μας κινητοποιήσεις οργανώνονταν κατά την ίδια περίοδο, με πρώτη επίσημη απεργία αυτή στα ναυπηγεία της Ερμούπολης της Σύρου το 1869.Στη συνέχεια, ακολούθησαν απεργίες και σε άλλες πόλεις, έχοντας αιτήματα οικονομικά, επαγγελματικά καθώς και πολιτικά.

Ως εκ τούτου, γίνεται εμφανής η αναγκαιότητα καθιέρωσης της απεργίας ως δικαίωμα, αφού μόνο με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε ένα σύνολο προσώπων να διεκδικήσει, υπερασπίσει και προαγάγει τα συμφέροντά του.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι ιστορικά και κατά τη διατύπωση και του αρ.23 παρ.2 του Συντάγματος, η απεργία αναφέρεται μόνο σε αυτούς που συνδέονται σε σχέση εξαρτημένης εργασίας με τον εργοδότη¹.

¹ Βλ. Δαγτόγλου Π. , Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Β',² Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα,σελ.998.

2.ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ

Κατά καιρούς από τη θεωρία έχουν επιχειρηθεί διάφοροι ορισμοί, οι οποίοι φέρουν αρκετά κοινά χαρακτηριστικά, στην προσπάθεια απόδοσης μιας ικανοποιητικής ερμηνείας της απεργίας.

Κατά μια άποψη, ως απεργία νοείται η ομαδική διακοπή της δουλειάς από τους εργαζομένους σε ένα κλάδο ή σε κάποια επιχείρηση με αιτήματα οικονομικής φύσεως ή και γενικότερες διεκδικήσεις.

Σύμφωνα με μία άλλη άποψη, η απεργία αποτελεί αγωνιστικό μέσο ή μέσο πίεσης από τους εργαζόμενους προς τον εργοδότη. Στο εργατικό δίκαιο παρατηρείται, δηλαδή, ένα είδος σύγκρουσης μεταξύ δύο ή περισσότερων ενοτήτων δράσης, οι οποίες βρίσκονται σε ανταγωνιστική σχέση και απ' τις οποίες η μια με αγωνιστικά μέσα προσπαθεί να επικρατήσει στο κοινωνικό πεδίο των σχέσεών τους. Επομένως, μπορεί να λεχθεί ότι η απεργία αποτελεί ένα από αυτά τα αγωνιστικά μέσα επικράτησης απέναντι στον κοινωνικό ανταγωνιστή. Συμπληρωματικά, υποστηρίζεται ότι η απεργία δεν αποτελεί μόνο αγωνιστικό μέσο με το οποίο επιδιώκεται η κάμψη της άρνησης του εργοδότη να υποχωρήσει στις εργατικές διεκδικήσεις στη διάρκεια ή στο τέλος μιας συλλογικής διαπραγμάτευσης που καταλήγει σε αδιέξοδο, αλλά και μέσο πίεσης των μισθωτών στον εργοδότη για να αρχίσει εκείνος να διαπραγματεύεται μαζί τους².

Ο νομικός ορισμός της απεργίας συνίσταται στην πρόσκαιρη συλλογική αποχή εργαζομένων από εργασία χωρίς πρόθεση λύσης της εργασιακής τους σχέσης με τον εργοδότη, με σκοπό τη διαφύλαξη ή προαγωγή των συμφερόντων τους που συνδέονται άμεσα με την εργασιακή τους θέση ως μισθωτών (εργασιακά συμφέροντα) ή τη διαφύλαξη και προαγωγή συμφερόντων που συνδέονται με γενικότερη κοινωνική διάσταση που έχει η θέση τους αυτή (κοινωνικά- εργασιακά συμφέροντα).

Ως απεργία, σύμφωνα με άλλη άποψη υποστηρικθείσα από τη νομική θεωρία, νοείται η άρνηση παροχής εργασίας ή αλλιώς αποχή από την εργασία με σκοπό την πίεση στην αντίπαλη πλευρά για βελτίωση όρων, συνθηκών και αμοιβής εργασίας³. Σε αυτόν τον ορισμό, τονίζεται ξανά το η ύπαρξη αντίθετων συμφερόντων μεταξύ αντιπάλων πλευρών, ήτοι των μισθωτών και του

² Βλ. Ληξουριώτη Γ., Το Δικαίωμα της Απεργίας, ΕΕργΔ 45.753

εργοδότη. Η απεργία αποτελεί κύρια μορφή εργατικού αγώνα, του οποίου σκοπός είναι η ευνοϊκή ρύθμιση για τους μισθωτούς, όπου η άλλη πλευρά (εργοδότης) δεν παραχωρεί εκούσια⁴.

Πιο ολοκληρωμένη άποψη είναι ότι η απεργία συνίσταται στη συλλογική αποχή των μισθωτών από την εργασία τους, η οποία αποφασίζεται και κηρύσσεται από νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις με σκοπό να ασκήσουν πίεση στον εργοδότη ώστε να εξυπηρετήσουν, να διαφυλάξουν και να προαγάγουν τα συλλογικά τους συμφέροντα. Ο παραπάνω γενικός ορισμός αποδίδει την έννοια της απεργίας ως αγωνιστικού μέσου με συγκεκριμένα αιτήματα. Τα στοιχεία-όροι για τη νομιμότητά της κρίνονται από τις προϋποθέσεις που θέτει η έννομη τάξη ώστε να τη θεωρήσει ως θεμιτό μέσο για την επιδίωξη των εργατικών συμφερόντων.

3.ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ. 1 του Συντάγματος: «Το Κράτος

³Βλ. Καρακατσάνη Α., Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Τρίτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002, σελίδα 217.

⁴ Βλ. Καρακατσάνη Α., Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Τρίτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002, σελίδα 218.

λαμβάνει τα προσήκοντα μέτρα για τη διασφάλιση της συνδικαλιστικής ελευθερίας και την ανεμπόδιστη άσκηση των συναφών με αυτήν δικαιωμάτων εναντίον κάθε προσβολής τους, μέσα στα όρια του νόμου».

Σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ.2: «Η απεργία αποτελεί δικαίωμα που ασκείται από τις νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις για τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών γενικά συμφερόντων των εργαζομένων. Απαγορεύεται η εργασία με οποιαδήποτε μορφή στους δικαστικούς λειτουργούς και σε αυτούς που υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας. Το δικαίωμα προσφυγής σε απεργία των δημοσίων υπαλλήλων και των υπαλλήλων της τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, καθώς και του προσωπικού των κάθε μορφής επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, που η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, υπόκειται στους συγκεκριμένους περιορισμούς του νόμου που το ρυθμίζει. Οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να φθάνουν έως την κατάργηση του δικαιώματος της απεργίας ή την παρεμπόδιση της νόμιμης άσκησής του».

- **ΑΝΑΛΥΣΗ:**

Συγκριτικά με την έννοια της απεργίας ως κοινωνικού φαινομένου, όπως φαίνεται από την παράθεση των συνταγματικών διατάξεων, η συνταγματική της έννοια είναι στενότερη. Αναλυτικά, το δικαίωμα της απεργίας ανήκει στα ατομικά κοινωνικά δικαιώματα του Συντάγματος. Ειδικότερα, εντάσσεται στα δικαιώματα που είναι συναφή με τη συνδικαλιστική ελευθερία, την οποία το κράτος έχει υποχρέωση να διασφαλίσει. Το δικαίωμα απεργίας είναι μια ατομική ελευθερία που έχει μετατραπεί σε ατομικό δικαίωμα του συνδικαλιστικού κύκλου, κατεύθυνση και άσκηση συλλογική, η οποία οδηγεί στην κοινωνικοποίησή του.

Κατά τη συνταγματική διάταξη η απεργία αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα, αφ' ενός κάθε ανθρώπου που παρέχει εξαρτημένη εργασία, δηλαδή κάθε μισθωτού και κάθε δημοσίου υπαλλήλου (και οι δύο κατηγορίες περιλαμβάνονται στην έννοια του «εργαζόμενου» στην εν λόγω διάταξη), και αφ' ετέρου κάθε συνδικάτου των μισθωτών ή των δημοσίων υπαλλήλων⁵.

⁵ Βλ. Γκούτου Χ. , Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο , σελ. 117

Ιστορικά και σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ.2 η απεργία αναφέρεται μόνο σε όσους τελούν σε σχέσης εξαρτημένης εργασίας και αποτελεί το ισχυρότερο μέσο ασκήσεως πίεσεως στον εργοδότη³. Η «απεργία» των ανεξάρτητων επαγγελματιών αποτελεί, φυσικά, μέσο ασκήσεως πίεσεως στην κυβέρνηση ή τρόπος διαμαρτυρίας, αλλά δεν αποτελεί «απεργία» κατά την έννοια του άρθρου 23 παρ.2⁶.

Εξάλλου, το Σύνταγμα εξουσιοδότησε τον κοινό νομοθέτη να θεσπίσει «*συγκεκριμένους περιορισμούς*» με νόμο. Έτσι, η απεργία ρυθμίζεται και από τον ν.1262/1982, στον οποίο θα γίνει αναλυτική αναφορά παρακάτω.

Συμπερασματικά, συνταγματικώς προστατευόμενη απεργία είναι εκείνη που:

- α)** Ασκείται από τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις και
- β)** Αποσκοπεί τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών εν γένει συμφερόντων.

Η συνταγματική κατοχύρωση του εργασιακού αγώνα, της συνδικαλιστικής ελευθερίας και των συναφών προς αυτή δικαιωμάτων είναι συμφύης με την κατά την παραδοσιακή αντίληψη δημοκρατική και φιλελεύθερη δομή του πολιτειακού μας καθεστώτος⁷. Το Σύνταγμά μας είναι δημοκρατικό και έχει συντάξει την κοινωνία στην οποία απευθύνεται με βάση αυτή ακριβώς την αντίληψη. Άλλωστε, στα αυταρχικά και ολοκληρωτικά καθεστώτα, η συνδικαλιστική ελευθερία και τα συναφή με αυτά δικαιώματα, όπως το απεργιακό, είναι ανύπαρκτα⁸.

4.ΕΝΝΟΙΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ-ΤΑ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

⁶ Όμοια περίπτωση, από την οποία μπορεί να γίνει ευκολότερα κατανοητή αυτή η μη ένταξη της απεργίας των ελεύθερων επαγγελματιών στη συνταγματική έννοια της απεργίας, αποτελεί η απεργία των φοιτητών, η οποία δεν προστατεύεται συνταγματικά.

⁷ Βλ. Παπασταύρου, Απεργία (Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο)

Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2002

⁸ Βλ. Γαρδίκια, Το δικαίωμα της απεργίας σε σχέση με το άρθρο 48 του Συντάγματος, ΕΕργΔ 44.745.

α) Αποχή από την εργασία:

Πρόκειται για αποχή από τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις ατομικές σχέσεις εργασία, οι οποίες, όμως, συνεχίζουν να ισχύουν κανονικά. Η άρνηση παροχής εργασίας δεν εκφράζει βούληση των μισθωτών να τις καταγγείλουν και να παραιτηθούν. Αυτή η άρνηση παροχής εργασίας δε σημαίνει ότι οι απεργούντες μισθωτοί επιθυμούν να καταγγείλουν τις συμβάσεις εργασίας τους, να αποχωρήσουν ή να παραιτηθούν. Αντιθέτως, οι ατομικές τους σχέσεις εξακολουθούν να ισχύουν. Με άλλα λόγια, πρόκειται για προσχεδιασμένη, προσωρινή αποχή από την εργασία είτε με την μορφή της μη προσέλευσης σε αυτήν είτε με την μορφή της μη εκπλήρωσης υποχρεώσεων.

Παρά το γεγονός ότι, εκ πρώτης όψης, η αποχή φαίνεται σαν μη εκπλήρωση της υποχρέωσης για παροχή εργασίας, αυτό δεν είναι απολύτως ακριβές. Τουναντίον, εφόσον η απεργία είναι νόμιμη, η μη εκπλήρωση δεν επιφέρει τις συνέπειες της παράβασης αυτής. Τότε, η αποχή είναι θεμιτή ως απορρέουσα από την άσκηση νομίμου δικαιώματος.

Αν, πάλι, η απεργία κρίνεται παράνομη, η αποχή από την εργασία σημαίνει ότι ο εργαζόμενος απουσιάζει αυθαίρετα και ,επακόλουθα θα υποστεί τις προβλεπόμενες εκ του νόμου συνέπειες.

β) ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ αποχή:

Η απεργία είναι συλλογικό φαινόμενο, αποτελεί θεσμό του συλλογικού εργατικού δικαίου και αποσκοπεί στην εκπλήρωση συλλογικών συμφερόντων. Το στοιχείο της συλλογικότητας είναι καθοριστικό για την παραδοχή της απεργίας από το δίκαιο και θεωρείται αυτονόητο συστατικό στοιχείο της. Συνάγεται, μάλιστα, άμεσα από την συνταγματική ανάθεση του απεργιακού δικαιώματος σε συνδικαλιστικές οργανώσεις για την προάσπιση των συλλογικών συμφερόντων των μισθωτών.

Η συλλογικότητα δεν αναφέρεται ούτε σχετίζεται με το αριθμό των συμμετεχόντων στην απεργία ούτε με την εκτέλεσή της⁹. Πρόκειται για μεταγενέστερα πραγματικά περιστατικά που έχουν σχέση με την επιτυχή ή μη έκβαση της απεργίας. Επομένως, συλλογικότητα υπάρχει και όταν για την εξυπηρέτηση συλλογικών συμφερόντων απέχει από την εργασία ένας μικρός μόνο αριθμός μισθωτών ή όταν η παροχή ελαττωμένης εργασίας περιορίζεται σε συγκεκριμένο βασικό τομέα της επιχείρησης ή της εκμετάλλευσης, η επιβράδυνση των εργασιών του οποίου καθιστά αδύνατη ή και περιττή την εργασία των υπολοίπων. Επίσης, το στοιχείο της συλλογικότητας συντρέχει και όταν η απεργία δεν αφορά στα συμφέροντα του συνολικού προσωπικού της επιχείρησης ή όλων των μισθωτών που συμμετέχουν στην απεργία αλλά αρκεί και η προάσπιση συμφερόντων μικρότερης ομάδας του προσωπικού. Ακόμη και η αποχή από την εργασία ενός μόνο μισθωτού θεωρείται νόμιμη όταν η απεργία έχει κηρυχθεί από συνδικαλιστική οργάνωση υπέρ συλλογικών διεκδικήσεων¹⁰.

Αντίθετα, δε νοείται συλλογικότητα και επομένως νόμιμη απεργία, όταν επιδιώκεται η ρύθμιση περισσότερων εξατομικευμένων περιπτώσεων που είναι διαφοροποιημένες από τα συμφωνηθέντα με συλλογικές συμβάσεις εργασίας, όπως η ανάκληση απολύσεων μεμονωμένων ατόμων¹¹ ή η ματαίωση της μετάθεσης ή απόσπασης μισθωτών.

Σε ατομικό επίπεδο ο μισθωτός δικαιούται να απέχει νομίμως από την εργασία του βάσει της επίσχεσης εργασίας, όχι όμως για να επιδιώξει καλύτερους όρους εργασίας αλλά για την απαίτηση ληξιπρόθεσμης αξίωσης από τον εργοδότη, ο οποίος δεν την εκπληρώνει (325 ΑΚ).

Το απεργιακό αίτημα πρέπει να έχει γνήσιο συλλογικό χαρακτήρα και όχι συλλογική εμφάνιση. Έτσι, υπάρχει νόμιμο απεργιακό αίτημα, ακόμη και όταν το αντικείμενό του είναι ατομικές περιπτώσεις, που όμως στην

⁹ Βλ. Ληξουριώτη Γ., Ο σκοπός του δικαιώματος της απεργίας, σελ. 51 επ.

¹⁰ Βλ. Παπασταύρου Δ. Ιασ., Απεργία – Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, σ. 67.

¹¹ Βλ. Α.Π. 744/01 ΔΕΝ 57.1230, ΕΑ 14410/88 ΔΕΝ 46.1.021, ΑΠ 244/80 ΔΕΝ 36.487 ΑΘ 598/83 ΕΕργΔ 42.306.

πραγματικότητα μπορούν να πλήξουν και να αποδυναμώσουν όλη τη συνδικαλιστική οργάνωση.

Το συλλογικό στοιχείο διαπερνά την έννοια του δικαιώματος της απεργίας αν και το δικαίωμα αυτό απονέμεται σε κάθε εργαζόμενο ατομικά και γι' αυτό χαρακτηρίζεται και ως «ατομική ελευθερία συλλογικής έκφρασης».

γ) Κήρυξη από Συνδικαλιστικές οργανώσεις:

Το άρθρο 23 § 2 Σ ορίζει πως το απεργιακό δικαίωμα ασκείται από «τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις», με τη μορφή του σωματείου. Το δικαίωμα όμως της απεργίας ασκείται και από τις ενώσεις προσώπων, οι οποίες ιδρύονται σύμφωνα με το άρθρο 1 § 3 του ν. 1264/1982 και θεωρούνται πρωτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις. Πρέπει, μάλιστα, για το νόμιμο της απεργίας, η γνωστοποίηση των αιτημάτων να έχει προηγηθεί, να έχει ακολουθήσει πραγματική προσφορά για διαπραγματεύσεις, οι οποίες να μην έχουν καταλήξει σε συμφωνία και στη συνέχεια η κήρυξη να έχει αποφασιστεί από το νομίμως συγκληθέν, λειτουργικά αρμόδιο κατά νόμο για κήρυξη απεργίας όργανο της συνδικαλιστικής οργάνωσης, με απόφασή του που να έχει ληφθεί κατά τις νόμιμες διαδικασίες¹².

Αν δεν υπάρχουν καταστατικές διατάξεις που να περιορίζουν την ικανότητα της οργάνωσης να αποφασίζει και να κηρύσσει απεργία, τότε:

i) Τα κλαδικά σωματεία μπορούν να αποφασίζουν και να κηρύσσουν απεργία για το κλάδο που καλύπτουν και μόνο εντός της γεωγραφικής περιφέρειας που καλύπτουν, όχι όμως σε μεμονωμένη επιχείρηση, εκτός αν συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις που να προβλέπουν κάτι τέτοιο. Ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, όμως, αν στο μεταξύ συσταθεί επιχειρησιακό σωματείο η συνέχιση της απεργίας από το κλαδικό είναι παράνομη.

ii) Οι ομοιοεπαγγελματικές διεπιχειρησιακές πρωτοβάθμιες οργανώσεις μπορούν να αποφασίζουν και να κηρύσσουν «ομοιοεπαγγελματική» απεργία και μόνο, δηλαδή αποκλειστικά και μόνο για τους μισθωτούς του ειδικότερου επαγγέλματος που καλύπτουν και μόνο μέσα στην γεωγραφική τους περιφέρεια, εκτός αν συντρέχουν προϋποθέσεις που καθιστούν κάτι τέτοιο νόμιμο. Ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, όμως, αν στο μεταξύ συσταθεί

¹² ΜΠΘ 4084/82, ΔΕΝ 38.1064

επιχειρησιακό σωματείο η συνέχιση της απεργίας από το διεπιχειρησιακό ομοιοεπαγγελματικό είναι παράνομη¹³.

iii) Οι δευτεροβάθμιες οργανώσεις, που καλύπτουν μισθωτούς περισσότερων επιχειρήσεων και οι τριτοβάθμιες ομοιοεπαγγελματικές ή τοπικές, μπορούν να αποφασίζουν και να κηρύσσουν γενικότερη απεργία, βέβαια μόνο μέσα στην γεωγραφική τους περιφέρεια ή σε τμήμα της, για το σύνολο ή μέρος των επαγγελματιών, των κλάδων ή των επιχειρήσεων που καλύπτουν, όχι όμως σε μεμονωμένη επιχείρηση¹⁴. Μόνη εξαίρεση αποτελεί η επικουρική αρμοδιότητα ειδικά του αντιπροσωπευτικότερου κέντρου της περιοχής, το οποίο μπορεί να κηρύξει απεργία και σε μεμονωμένη επιχείρηση υπό την προϋπόθεση πως δεν υπάρχει επιχειρησιακό σωματείο ή ένωση προσώπων αλλά ούτε και κλαδικό ή κατά περίπτωση επαγγελματικό διεπιχειρησιακό σωματείο που να έχουν ως μέλη τους περισσότερους από τους μισθωτούς της επιχείρησης και τους περισσότερους από τους απασχολούμενους στην επιχείρηση μισθωτούς του επαγγέλματος ή της ειδικότητας, αντίστοιχα. Αν το εργατικό κέντρο κηρύξει απεργία σε μεμονωμένη επιχείρηση χωρίς να συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, τότε οι απεργία είναι παράνομη¹⁵.

iv) Η Γ.Σ.Ε.Ε. και η Π.Δ.Ε.Δ.Υ. ως τριτοβάθμιες οργανώσεις πανελλαδικής έκτασης που καλύπτουν γενικά τους συνδεδόμενους με συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου αντιστοίχως, μπορούν να αποφασίζουν και να κηρύσσουν μόνο γενικές απεργίες εκτεινόμενες σε ολόκληρη τη χώρα και μόνο για γενικής φύσης εργασιακά ζητήματα ή διεκδικήσεις όλων γενικά των μισθωτών και όχι ορισμένων μόνο κλάδων, επαγγελματιών ή ειδικοτήτων¹⁶.

δ) Βούληση για επάνοδο σε ομαλή εργασιακή σχέση:

¹³ ΜΠΘ 4084/82 ΔΕΝ 38.1064.

¹⁴ ¹⁴ ΜΠΑ 1679/98 ΔΕΕ 1998, 880, ΜΠΑ 1641/98, ΔΕΕ 1998, 738 ΜΠΑ 2435/90 ΕΕργΔ 49.840.

¹⁵ ΕΑ 1597/84 ΕΕργΔ 43.517, ΜΠΘηβ 43/83 ΕΕργΔ 42.423

¹⁶ Βλ. Ληξουριώτη Γ., σχόλιο στη ΜΠΑ 1679/98, ΔΕΕ 1998.882

Η άρνηση παροχής εργασίας κατά τη διάρκεια της απεργίας δεν εκφράζει σε καμία περίπτωση τυχόν βούληση των μισθωτών να καταγγείλουν τις συμβάσεις εργασίας τους. Οι ατομικές συμβάσεις εργασίας συνεχίζουν να ισχύουν κανονικά.

Διαφορετική είναι η περίπτωση της προσπάθειας ανεύρεσης άλλης εργασίας κατά την διάρκεια της ομαλής λειτουργίας της εργασιακής σχέσης, γεγονός το οποίο από μόνο του δεν καταργεί την ατομική σχέση εργασίας, ούτε αναιρεί την έννοια του εργασιακού αγώνα.

Επίσης, διαφορετική περίπτωση αποτελεί η μαγική εγκατάλειψη της εργασίας χωρίς βούληση για επανάληψή της. Η μαζική, δηλαδή, καταγγελία από τους μισθωτούς των συμβάσεων εργασίας τους, όταν γίνεται με αγωνιστικό σκοπό, αποτελεί αγωνιστικό μέσο, διάφορο της απεργίας.

ε) Η απεργία αποτελεί μέσο πίεσης για την ικανοποίηση διεκδικήσεων:

Αποχή για άλλους σκοπούς, όπως για διασκέδαση, ξεκούραση ή για την πραγματοποίηση γενικής συνέλευσης δεν αποτελεί μέσο πίεσης για την προάσπιση εργασιακών συμφερόντων και επομένως συνιστά παραβίαση των ατομικών συμβάσεων εργασίας.

Η ικανοποίηση των αιτημάτων των απεργών πρέπει να προέλθει από τον εργοδότη ή τον σε εκάστοτε υφιστάμενο την απεργιακή πίεση και όχι από την οργάνωση ή τους συμμετέχοντες στην απεργία. Γιατί, τότε υπάρχει παραβίαση των ατομικών συμβάσεων εργασίας με συνέπεια τη μη προσήκουσα εκτέλεσή τους.

στ) Απεργιακός Σκοπός – Επιδίωξη εργασιακών, οικονομικών, ασφαλιστικών και συνδικαλιστικών συμφερόντων:

Κατά το Σύνταγμα, σκοπός του απεργιακού δικαιώματος είναι η διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών γενικά συμφερόντων των μισθωτών.

Το περιεχόμενο της έννοιας του απεργιακού σκοπού διευρύνθηκε με το 19 παρ. 1 του ν. 1264/1982, το οποίο ορίζει πως στο σκοπό αυτό εντάσσονται, επίσης, η διαφύλαξη και προαγωγή των ασφαλιστικών και συνδικαλιστικών συμφερόντων των μισθωτών καθώς και η εκδήλωση

αλληλεγγύης προς άλλους μισθωτούς. Η διαφορά μεταξύ Συντάγματος και ν.1264 έχει προκαλέσει ποικίλες θεωρητικές συζητήσεις.

Γίνεται δεκτό, κατά μια άποψη, ότι το Σύνταγμα ήταν ελεύθερο να μην ορίσει τον απεργιακό σκοπό. Εφόσον τον όρισε και μάλιστα με ρυθμιστική πληρότητα¹⁷ και δίχως επιφύλαξη νόμου, οποιαδήποτε επέμβαση του κοινού νομοθέτη ,που τυχόν αλλοιώνει, περιορίζει ή επεκτείνει τη συνταγματική διάταξη, δεν είναι επιτρεπτή. Το Σύνταγμα, με άλλα λόγια, δεν εγγυήθηκε απλά το απεργιακό δικαίωμα αλλά πολύ περισσότερο προσδιόρισε και τη συνταγματικά ανεκτή απεργία οριοθετώντας τον σκοπό της. Κάθε διεύρυνση ή συρρίκνωση του προστατευόμενου πυρήνα της απεργίας βρίσκεται, συνεπώς, εκτός της εξουσιοδότησης προς τον κοινό νομοθέτη¹⁸ να ρυθμίζει τη συνδικαλιστική ελευθερία και τα συναφή δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της απεργίας.

Από πλευράς σκοπού, η ένταξη ενός συγκεκριμένου απεργιακού φαινομένου στις συνταγματικά εγγυημένες απεργίες εξαρτάται από τις επιδιώξεις του και από την περαιτέρω διάγνωση αν αυτές εντάσσονται στο συνταγματικά προσδιορισμένο πλαίσιο του απεργιακού σκοπού. Το περιεχόμενο των συμφερόντων που εξυπηρετεί η απεργία αποτελεί ζήτημα ερμηνείας του Συντάγματος και όχι αντικείμενο προσδιορισμού με πρωτοβουλία του κοινού νομοθέτη.

Θεωρητικές συζητήσεις έχει προκαλέσει και η αναφορά της εν λόγω διάταξης στα οικονομικά και εργασιακά συμφέροντα των εργαζομένων κατά τρόπο σωρευτικό. Κατά μια άποψη¹⁹,ως εργασιακά συμφέροντα ο νομοθέτης εννοεί τα συνδεδεμένα με τη σχέση εξαρτημένης εργασίας. Αυτά καλύπτουν όλο το φάσμα της διασφάλισης της απασχόλησης και της βελτίωσης των όρων εργασίας. Ως «οικονομικά», πάλι, δεν εννοεί συμφέροντα που δε σχετίζονται με τις εργασιακές σχέσεις αλλά τις οικονομικές διεκδικήσεις των μισθωτών σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο²⁰των οποίων η ρύθμιση θα μπορούσε να είχε συμφωνηθεί με σύμβαση εργασίας²¹. Συμφέροντα άσχετα με την

¹⁷ Πρβλ. Μάνεση Α. ,Συνταγματικό Δίκαιο,εκδ.1980,σελ.153επ.

¹⁸ Συντ.23παρ.1

¹⁹ Βλ. Παπασταύρου Δ., Απεργία(Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο),Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2002

²⁰ Βλ. Λεβέντη Γ.,Η καταχρηστική απεργία κατά το Σύνταγμα και το κοινό Δίκαιο, ΝοΒ 32.236.

²¹ Βλ. Καρακατσάνη Α., Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο,εκδ.1992,παρ.440,441.

εργασιακή σχέση, όπως εκείνα που αφορούν στο μισθωτό ως φορολογούμενο, καταναλωτή, αποταμιευτή, βρίσκονται εκτός του συνταγματικά προσδιορισμένου απεργιακού σκοπού.

Βέβαια, η αξίωση ικανοποίησης των παραπάνω συμφερόντων δεν είναι

απεριόριστη καθώς οριοθετείται από τις γενικές ρήτρες της διάταξης ΑΚ 281 η οποία εξειδικεύει τη διάταξη 25 παρ. 3 του Συντάγματος.

Τον σκοπό της απεργίας, όπως αυτός προσδιορίζεται συνταγματικά, δεν παραβιάζει η αναφορά του αρ.19παρ.1 του ν.1264 στα συνδικαλιστικά συμφέροντα, αφού αυτά εντάσσονται στα εργασιακά γενικώς συμφέροντα. Αντίθετα, η προστεθείσα αναφορά στα ασφαλιστικά συμφέροντα χρήζει περαιτέρω ανάλυσης, θέτοντας ζήτημα ερμηνείας. Αυτά προφανώς ανήκουν στον κύκλο των συμφερόντων που προστατεύει το Σύνταγμα. Με το άρθρο 23 παρ.2 .Ωστόσο, σύμφωνα με το αρ.22παρ.5 του Συντάγματος, η ρύθμιση της υποχρεωτικής ασφάλισης, κύριας και επικουρικής, ανάγεται στην αποκλειστική εξουσία του κράτους ή ΝΠΔΔ.Η ασφαλιστική σχέση, επομένως, είναι σχέση δημοσίου δικαίου.

Μια απεργία, λοιπόν, με αίτημα που ανάγονται σε υποχρεωτική ασφάλιση και μπορούν να ικανοποιηθούν από την κρατική εξουσία, και όχι από τον εργοδότη έχει πολιτικό χαρακτήρα που δεν νομιμοποιείται από το Σύνταγμα. Έτσι, στα ασφαλιστικά ζητήματα που μπορούν να ρυθμιστούν με συλλογική σύμβαση ή με διαιτητική απόφαση δεν περιλαμβάνονται εκείνα της υποχρεωτικής ασφάλισης. Αν όμως το αίτημα των απεργών σχετίζεται με την ιδιωτική ασφάλιση, τότε η απεργία ως προς το αίτημά της αυτό είναι νόμιμη.

Τέλος, στο άρθρο 19 § 1 ν. 1264 ορίζεται ως απεργιακός σκοπός και η εκδήλωση αλληλεγγύης στα οικονομικά, συνδικαλιστικά και ασφαλιστικά συμφέροντα των εργαζομένων, που επίσης δεν αντίκεινται ως σκοπός στο συνταγματικά κατοχυρωμένο σκοπό της απεργίας. Απεργία, όμως, η οποία γίνεται για να εμποδίσει απολύσεις ή για να διαμαρτυρηθεί για απολύσεις τετελεσμένες που θίγουν το συλλογικό συμφέρον, θεωρείται παράνομη αν οι απολύσεις έγιναν εξαιτίας επιχειρηματικών, οικονομικοτεχνικών λόγων που αφορούν στον επιχειρηματικό κίνδυνο που φέρει ο επιχειρηματίας – εργοδότης, γιατί αυτή έρχεται σε σύγκρουση με τον πυρήνα του διευθυντικού δικαιώματος του εργοδότη βάσει του 652 ΑΚ.

Απεργιακό σκοπό δεν μπορεί να αποτελούν η επίλυση διαφορών με βάση το ισχύον δίκαιο. Γιατί αυτό είναι αποκλειστική αρμοδιότητα της δικαστικής εξουσίας. Διαφορές σχετικές με την ερμηνεία νόμου ή σύμβασης, με τις τυχόν υποχρεώσεις ή τα δικαιώματα εργοδότη και εργαζομένων που πηγάζουν από νόμο ή σύμβαση, αν αποτελούν απεργιακό σκοπό, θα προσκρούουν σε θεμελιώδεις συνταγματικές διατάξεις (26παρ. 3 , 87 παρ.1). Όταν όμως για την ευρέως παράνομη συμπεριφορά του εργοδότη και την παράλειψη από μέρους του να ικανοποιήσει τις νόμιμες αξιώσεις των μισθωτών δεν μπορεί να ασκηθεί αγωγή ή προβλέπονται μόνο διοικητικές ή ποινικές κυρώσεις, τότε η απεργία είναι νόμιμη.

Απεργιακό σκοπό, τέλος, δεν μπορεί να αποτελέσει η ικανοποίηση ληξιπρόθεσμης αξίωσης, καθώς αποτελεί νομική διαφορά που είναι δυνατό να επιλυθεί στα δικαστήρια και πάντως προσφορότερη είναι η επίσχεση εργασίας στην προκειμένη περίπτωση.

5. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ

-Το αρ.23 παρ.2 του Συντάγματος

Το 23παρ.2 του Συντάγματος, το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα της απεργίας έχει ως εξής: «Η απεργία αποτελεί δικαίωμα και ασκείται από τις νόμιμα συνησθεμένες συνδικαλιστικές οργανώσεις για τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών γενικά συμφερόντων των εργαζομένων. Απαγορεύεται η απεργία με οποιαδήποτε μορφή στους δικαστικούς λειτουργούς και σε αυτούς που υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας. Το δικαίωμα προσφυγής σε απεργία των δημοσίων υπαλλήλων και των υπαλλήλων της τοπικής αυτοδιοικήσεως και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, καθώς και του προσωπικού των κάθε μορφής επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, που η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, υπόκειται στους συγκεκριμένους περιορισμούς του νόμου που το ρυθμίζει. Οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να φτάνουν ως την κατάργηση του δικαιώματος της απεργίας ή την παρεμπόδιση της νόμιμης άσκησής του.»

Η 2^η παράγραφος του αρ.23 προστατεύει την απεργία κατά τρόπο γενικό. Η καθιερωμένη διατύπωση «η απεργία αποτελεί δικαίωμα» έχει ως αντικείμενο την εξειδίκευση της έννοιας της συνταγματικά ανεκτής απεργίας, που όπως προαναφέρθηκε κατοχυρώνεται ήδη έμμεσα από την 1^η παράγραφο του ίδιου άρθρου. Επιπλέον, η εν λόγω διάταξη προσδιορίζει περιοριστικά τις νόμιμα συνησθεμένες συνδικαλιστικές οργανώσεις ως υποκείμενο του δικαιώματος της απεργίας και καθορίζει τους απεργιακούς σκοπούς.

Η δεύτερη περίοδος της ίδιας παραγράφου δεν περιορίζεται στο δικαίωμα χρήσης του απεργιακού μέσου αλλά αναφέρεται και στο δικαίωμα συμμετοχής σε απεργία. Συγκεκριμένα, οριοθετεί τις οργανώσεις στις οποίες παρέχεται το απεργιακό δικαίωμα και τα πρόσωπα που δικαιούνται να συμμετάσχουν στην απεργία. Επίσης, κατευθύνει τον κοινό νομοθέτη στην επιβολή περιορισμών στο απεργιακό δικαίωμα και το δικαίωμα συμμετοχής σε απεργία, λειτουργώντας συμπληρωματικά με την 1^η παράγραφο του άρθρου 23.

Η παραδοσιακή διδασκαλία εμμένει στην ταύτιση της απεργίας ως μέσου με την απεργία ως δικαίωμα αλλά και με το δικαίωμα συμμετοχής σε

απεργία, θεωρώντας έτσι την απεργία αλλού επιτρεπόμενη και αλλού απαγορευμένη.

Το Σύνταγμα, ωστόσο, δεν προσβλέπει στην απεργία ως συγκεκριμένη ενότητα μέσου και δικαιωμάτων διακεκριμένων φορέων. Αντιθέτως, την αναγνωρίζει ως μέσο και επιπλέον εγγυάται και το απεργιακό δικαίωμα και το δικαίωμα συμμετοχής σε απεργία.

Ειδικότερα, από συνταγματική άποψη, η απεργία αποτελείται και αυτή από *corpus* και *animus*. Το *corpus* συνίσταται στην αποχή μισθωτών από την εργασία τους είτε στη μερική μη εκπλήρωση από αυτούς των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις ατομικές συμβάσεις εργασίας. Το *animus* συνίσταται στον σκοπό να ασκηθεί πίεση για να ικανοποιηθούν οι –ήδη οριοθετημένες- διεκδικήσεις τους και στην επιθυμία να εξακολουθήσει η ομαλή λειτουργία της σχέσης εργασίας μετά τη λήξη της αγωνιστικής δράσης.

Επιπροσθέτως, το Σύνταγμά μας κατοχυρώνει το απεργιακό δικαίωμα, που μπορεί να οριστεί ως εξουσία διάπλασης καθεστώτος αναστολής της λειτουργίας ατομικών συμβάσεων με τη χρήση του μέσου της απεργίας. Μάλιστα, παρέχει το δικαίωμα αυτό κατ' αποκλειστικότητα στις συνδικαλιστικές οργανώσεις των μισθωτών που έχουν συσταθεί νόμιμα.

Τέλος, το Σύνταγμα θεσπίζει το δικαίωμα των μισθωτών για συμμετοχή σε απεργία.

Η αναγνώριση της απεργίας από το δίκαιο είναι απαραίτητη. Όταν αυτό δε συμβαίνει, η αποχή των μισθωτών από την εργασία ή η μερική μη εκπλήρωση υποχρεώσεων που πηγάζουν από τις ατομικές συμβάσεις τους, ακόμη και αν γίνεται προσχεδιασμένα και συλλογικά, συνιστά ξεκάθαρα συμβατική παραβίαση ή αθέτηση των νομίμων υποχρεώσεών τους. Αν, πάλι, το δίκαιο αναγνωρίζει την απεργία, η προσφυγή στο μέσο αυτό μετατρέπεται σε δικαίωμα εξοπλισμένο με διαπλαστική²² δύναμη. Η τελευταία έγκειται στη διαμόρφωση μιας νέας έννομης κατάστασης: Η λειτουργία των ατομικών συμβάσεων εργασίας των απεργών αναστέλλεται. Ως εξώδικη²³, βέβαια, διάπλαση, η επέλευση του νέου έννομου καθεστώτος προϋποθέτει καταρχήν την ύπαρξη του δικαιώματος απεργίας και εν συνεχεία τη νόμιμη ενάσκησή του.

²² Πρβλ. Αλιπραντή, *Απεργία και αντιδράσεις του εργοδότη σε αυτήν*, ΔκΠ 8/1984.209

²³ Άλλες περιπτώσεις εξώδικης διάπλασης: καταγγελία, υπαναχώρηση, αναστροφή.

Η έκφραση του συντακτικού νομοθέτη «απαγορεύεται η απεργία»²⁴ κρίνεται αδόκιμη. Αυτό γιατί τότε η επέλευση του ανασταλτικού αποτελέσματος δεν εξαρτάται από τη νομιμότητα ενάσκησης του απεργιακού δικαιώματος επειδή δεν υφίσταται δικαίωμα με την ικανότητα να διαπλάσει την κατάσταση αναστολής των συμβάσεων. Επομένως, η επέλευση του ανασταλτικού αποτελέσματος είναι εκ των πραγμάτων αδύνατη. Ως εκ τούτου, η εξουσία διάπλασης της κατάστασης αναστολής δεν είναι παρά εννοιολογικό στοιχείο του παρεχόμενου από το δίκαιο στις συνδικαλιστικές οργανώσεις απεργιακού δικαιώματος. Αν δεν υπήρχε αυτή η εξουσία, η συμμετοχή μισθωτών σε απεργία θα ισοδυναμούσε απόλυτα με την αθέτηση των συμβατικών τους υποχρεώσεων.

Η συνταγματική κατοχύρωση της απεργίας διασφαλίζει ότι το σχετικό δικαίωμα δεν μπορεί να καταργηθεί ή να περιοριστεί πέρα από το όριο που προβλέπει το ίδιο το Σύνταγμα, ούτε με τυπικό νόμο. Η συνταγματικά θεμιτή απεργία ουδέποτε μπορεί να θεωρηθεί ότι παραβαίνει την υποχρέωση παροχής εργασίας, που πηγάζει από τη σύμβαση εργοδότη-εργαζόμενου, ή ότι καταγγέλλει την τελευταία. Ακόμα, δεν μπορεί να θεμελιωθεί από αυτή αστική, ποινική ή πειθαρχική ευθύνη του απεργού. Το δικαίωμα ασκείται ελεύθερα, ανεπηρέαστο από τυχόν πίεση του εργοδότη ή του Κράτους και δεν απαιτείται προηγούμενη άδεια για την άσκησή του.

6.Η ΑΠΕΡΓΙΑ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ

Η απεργία έκανε την εμφάνιση της πολύ νωρίς χρονικά χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είχε την αναγνώριση που λαμβάνει σήμερα. Μάλιστα, στα πρώτα της στάδια απαγορευόταν. Χρειάστηκε μακρύ χρονικό διάστημα για να αναγορευθεί σε συνταγματικό δικαίωμα αφού αρχικά είναι χαρακτηριστικό ότι η απεργία αποτελούσε ποινικό αδίκημα.

²⁴ Όπως στην περίπτωση των δικαστικών λειτουργιών.

Ως δικαίωμα, η απεργία αποτελεί εκδήλωση της συνδικαλιστικής αυτονομίας, ως έκφραση της συνδικαλιστικής ελευθερίας. Αναλυτικότερα, το δικαίωμα απεργίας συνιστά θεμελιώδες ανθρωπινό δικαίωμα, το οποίο έχει χαρακτήρα συλλογικό αλλά και ατομικό με διπλή, μάλιστα, διάσταση: είναι αμυντικό δικαίωμα έναντι των φορέων δημόσιας ή ιδιωτικής εξουσίας και ταυτόχρονα κοινωνικό δικαίωμα ή θεσμική εγγύηση. Με κριτήριο την νομική φύση της εξουσίας που παρέχει στους δικαιούχους, το δικαίωμα απεργίας είναι διαπλαστικό και ασκείται με μονομερή δικαιοπραξία.

Το δικαίωμα απεργίας αφορά τόσο τις συνδικαλιστικές οργανώσεις όσο και τους εργαζόμενους-μέλη σε αυτές. Συνίσταται, δηλαδή, αφ' ενός στην ελευθερία κάθε αρμόδιας συνδικαλιστικής οργάνωσης «εργαζομένων» να αποφασίζει για την πραγματοποίηση απεργιών και να τις διαχειρίζεται, αφ' ετέρου δε στην ελευθερία κάθε «εργαζόμενου» να μετέχει στις απεργίες που αποφασίσθηκαν από την παραπάνω οργάνωση, χωρίς να θεωρείται αυτή η αποχή από την εργασία ως παράβαση της υποχρέωσης παροχής της ή ως αποχώρηση από την εργασιακή σχέση και χωρίς να γεννώνται ευθύνες αστικές, πειθαρχικές ή ποινικές για την συνδικαλιστική οργάνωση ή τους απεργούς, εκτός, φυσικά, από την απώλεια του μισθού του χρόνου της απεργίας.

Παράλληλα, επειδή η συμμετοχή σε απεργία είναι δικαίωμα και όχι υποχρέωση, κάθε «εργαζόμενος» είναι ελεύθερος να απόσχει από την απεργία, καθώς και να αποχωρεί όταν θέλει από αυτήν, δικαιούται δε να έχει ελεύθερη πρόσβαση στον τόπο της εργασίας του, χωρίς να υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για την άσκηση της ελευθερίας του αυτής, εκτός από τις πειθαρχικές κυρώσεις που προβλέπει το καταστατικό της οργάνωσης. Ταυτόχρονα, το απεργιακό δικαίωμα δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε εθνική διάκριση και κατοχυρώνεται συνταγματικά τόσο για τους ημεδαπούς όσο και για τους αλλοδαπούς. Αξίζει όμως να τονιστεί εδώ η ιδιαιτερότητα-ιδιομορφία του: Ενώ ανήκει στους μισθωτούς, δεν μπορεί να ασκηθεί ατομικά αλλά μόνο συλλογικά.

Το άρθρο 19 του ν. 1264/1982 αναφέρει ότι η απεργία αποτελεί δικαίωμα των εργαζομένων που ασκείται από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις ως μέσο για τη διαφύλαξη και προαγωγή των εργασιακών, συνδικαλιστικών και ασφαλιστικών συμφερόντων των εργαζομένων και ως εκδήλωση αλληλεγγύης για τους σκοπούς αυτούς. Από τη διατύπωση αυτή, δεν προκύπτει κάποιος ορισμός της απεργίας αλλά απλώς αυτή χαρακτηρίζεται ως μέσο για τη διαφύλαξη των εργασιακών γενικά συμφερόντων. Συνεπώς, ο εννοιολογικός προσδιορισμός της αφήνεται στη θεωρία και τη νομολογία.

Ο θεσμός της απεργίας, ως συλλογικής εκδήλωσης των εργαζομένων μισθωτών, όμως, δεν υπόκειται σε λεπτομερή ρύθμιση αφού τα άρθρα 16 έως 22 του ν. 1264/1982 αφορούν γενικότερα ζητήματα και επιβάλλουν περιορισμούς που καταρχήν συνάδουν προς το πνεύμα του άρθρου 23 του Συντάγματος.

Η απεργία είναι νομικώς υποστατή όταν συντρέχουν όλα τα στοιχεία του ορισμού της έννοιάς της. Αν λείπει έστω ένα από αυτά, δεν υπάρχει απεργία, διότι τότε η υπόσταση της απεργίας είναι ελαττωματική. Και συνεπώς δεν εφαρμόζονται οι κανόνες περί απεργίας, αλλά οι κανόνες που αρμόζουν πραγματικά της συγκεκριμένης περίπτωσης μη απεργιακής αποχής εκ της εργασίας.

Όταν συντρέχουν όλα τα εννοιολογικά στοιχεία της απεργίας, καθώς και όλες οι προϋποθέσεις εγκυρότητάς της που προβλέπονται από το νόμο, η απεργία είναι έγκυρη, ενώ όταν λείπουν μια ή περισσότερες από αυτές, η απεργία είναι άκυρη (δηλ. παράνομη), κάτι που συμβαίνει και όταν το δικαίωμα απεργίας ασκείται καταχρηστικά²⁵ (άρα τότε πρόκειται για καταχρηστική απεργία).

Είναι αυτονόητο, τέλος, ότι οι συνέπειες της έγκυρης απεργίας διαφέρουν από εκείνες της άκυρης απεργίας²⁶.

-ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι καταρχήν «απαράγραπτα και αναπαλλοτρίωτα»²⁷. Κατά τη σύγχρονη θεωρία του Συνταγματικού Δικαίου, δεν υπάρχει δυνατότητα παραίτησης από τα θεμελιώδη δικαιώματα, χωρίς

²⁵ Βλ. αρ.25 παρ.1 σε συνδυασμό με 5 παρ.1 του Συντάγματος.

²⁶ Βλ. Δαγτόγλου Π. , Ατομικά Δικαιώματα Β΄ , Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ.120.

²⁷ Βλ. Δημητρόπουλου Α. ,Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ΄, Ημίτομος Ι, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005,σελ.131.

αυτό να σημαίνει ότι οι φορείς δε μπορούν εκάστοτε να απέχουν από την άσκησή τους.

Η αρχή του αναπαλλοτριώτου, στην οποία αναφερθήκαμε παραπάνω, απορρέει από την προστατευτική λειτουργία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Αν, άλλωστε, ήταν δυνατή η παραίτηση, αυτόματα οι φορείς των δικαιωμάτων αυτών και η κρατική εξουσία θα μπορούσαν να διαπραγματευτούν την προστασία τους. Αυτή η διαπραγμάτευση, όμως, προφανώς θα απέβαινε σε βάρος της ασθενέστερης πλευράς, υπέρ της οποίας θεσπίστηκε το δικαίωμα. Για να αποφευχθεί αυτή η μη ανεκτή από το δίκαιο κατάσταση, το Σύνταγμα κατοχύρωσε το δικαίωμα της απεργίας στο άρθρο 23 παρ.2. Σε αντίθετη περίπτωση, αν δηλαδή το δικαίωμα απεργίας ήταν απαλλοτριώσιμο και άρα επιδεκτικό παραίτησης, θα ήταν διαπραγματεύσιμο από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας²⁸.

Συμπερασματικά, τυχόν παραίτηση από το δικαίωμα απεργίας δεν παράγει έννομα αποτελέσματα και, ως εκ τούτου, ενδεχόμενη συμφωνία με τον εργοδότη να μην κηρυχθεί απεργία δεν είναι δεσμευτική για τους μισθωτούς.

7.ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Α)ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Η απεργία εμφανίζεται με ποικίλες μορφές ανάλογα με τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται. Πιο συγκεκριμένα:

i) Κριτήριο: επιδιωκόμενο άμεσο αποτέλεσμα που επιδιώκει:

²⁸ Βλ. Τσάτσο Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Γ', Θεμελιώδη δικαιώματα Ι, Γενικό Μέρος, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1998,σελ.288.

1.Η «κλασική» μορφή: Διεκδικητική απεργία

Κατά την «κλασική» μορφή, οι απεργοί προβάλλοντας συγκεκριμένα αιτήματα επιδιώκουν να κάμψουν τη θέληση του εργοδότη και να επιτύχουν άμεση ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Η απεργία αυτή έχει συχνά αόριστη διάρκεια και μπορεί να παραταθεί μέχρι να υποκύψει η εργοδοτική πλευρά ή να εξαντληθούν τα όρια αντοχής των απεργών²⁹.

2. Προειδοποιητική Απεργία

Η προειδοποιητική απεργία δεν προβάλλει συγκεκριμένα αιτήματα αλλά επιδιώκει απλώς να υπογραμμίσει την εργοδοτική πλευρά την αγωνιστικότητα και αποφασιστικότητα των απεργών να διεκδικήσουν δυναμικά, δηλαδή και με απεργία διάρκειας αν χρειαστεί, την ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Αποτελεί ,δηλαδή, επίδειξη δύναμης προς την εργοδοτική πλευρά. Η προειδοποιητική απεργία είναι συνήθως σύντομης διάρκειας και πραγματοποιείται κυρίως κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων. Αλλά και αυτή απαιτείται να κηρύσσεται για την ικανοποίηση συγκεκριμένων αιτημάτων, έστω κι αν προέχει η έκφραση της αποφασιστικότητας των απεργών³⁰. Διχογνωμία, ωστόσο, υπάρχει για την νομιμότητα προειδοποιητικής απεργίας που πραγματοποιείται κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων. Κατά την άποψη που τη δέχεται ως έσχατο μέσο³¹, η απεργία θα πρέπει να κηρύσσεται αφού προηγουμένως έχουν εξαντληθεί όλα τα ειρηνικά μέσα επίλυσης της διαφοράς και ιδίως οι συλλογικές διαπραγματεύσεις. Νόμιμη πάντως θα είναι η προειδοποιητική απεργία όταν ο εργοδότης αρνείται να προσέλθει σε διαπραγματεύσεις, αλλά και όταν έχει το χαρακτήρα απεργίας διαμαρτυρίας.

3. Απεργία Διαμαρτυρίας: Η απεργία διαμαρτυρίας συνιστά έκφραση δυσαρέσκειας των μισθωτών για συγκεκριμένα οικονομικά και εργασιακά αιτήματά τους και γνωστοποιεί τις θέσεις τους για τα αιτήματα αυτά. Και αυτή προβάλλει συγκεκριμένα αιτήματα, έχει όμως ως άμεσο στόχο τη εκδήλωση διαμαρτυρίας ή γνώμης. Είναι και αυτή εκ φύσεως σύντομης διάρκειας³². Συχνά η απεργία διαμαρτυρίας μεταβάλλεται στην πορεία σε διεκδικητική

²⁹ Βλ. Κυρίτση, Ο χαρακτηρισμός της απεργίας ως νομίμου ή παρανόμου, σελ. 80, Λεβέντη, όπ. παρ. σελ. 501.

³⁰ Βλ. Λεβέντη, όπ. παρ. σελ. 501.

³¹ Βλ. Λεβέντη, όπ. παρ. σελ. 583

³² Βλ. Λεβέντη, όπ. παρ. σελ. 502 επ.

απεργία, δηλαδή παρατείνεται χρονικά και επιχειρεί να κάμψει τη θέληση του εργοδότη. Τα επιχειρήματα που εκφράζει η απεργία διαμαρτυρίας πρέπει να αναφέρονται στους νόμιμους σκοπούς της. Από τη νομολογία έχει κριθεί ότι η απεργία διαμαρτυρίας που απευθύνεται στο κράτος σχετικά με εργασιακά αιτήματα είναι καταρχήν νόμιμη³³. Τα όρια πάντως της απεργίας διαμαρτυρίας είναι περιορισμένα σε σύγκριση με αυτά της διεκδικητικής απεργίας. Η πίεση που οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ασκούν δεν επιτρέπεται να ξεπερνά συγκεκριμένα όρια. Το Σύνταγμα δεν επιτρέπει την εξάρτηση των οργάνων της πολιτείας που ασκούν νομοθετική, εκτελεστική ή δικαστική εξουσία από τα οργανωμένα συμφέροντα. Για αυτό το λόγο, όταν η απεργία διαμαρτυρίας παρατείνεται πέρα από ορισμένα χρονικά όρια, υπερβαίνει το σκοπό της και καθίσταται καταχρηστική.

ii)Κριτήριο: η ακολουθούμενη τακτική:

1. Μερική και περιστροφική (ή εκ της περιτροπής) απεργία

Αυτού του είδους η απεργία χαρακτηρίζεται από την παύση εργασίας ορισμένων μισθωτών ή μονάδων παραγωγής με αποτέλεσμα, λόγω της σπουδαιότητας της εργασίας των πρώτων και της παραγωγικής αλληλεξάρτησης των δεύτερων, να επιτυγχάνεται αποτέλεσμα γενικής απεργίας. Τέτοια παραδείγματα είναι η απεργία πιλότων ή ιπτάμενων μηχανικών αεροπορικής εταιρίας ή χειριστών ηλεκτρονικών υπολογιστών σε τράπεζες. Η μερική απεργία είναι πολύ αποτελεσματική μορφή απεργίας γιατί προκαλεί στον εργοδότη μεγαλύτερη ζημία από τη συνηθισμένη απεργία. Οι ελάχιστοι μισθωτοί που απεργούν, χάνουν βέβαια την αξίωση για το μισθό, το μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού, όμως, που προσφέρει φαινομενικά την εργασία του στον εργοδότη, ενώ γνωρίζει πως ο τελευταίος δεν μπορεί να την αποδεχτεί, διατηρεί την αξίωσή του για το μισθό. Το αποκορύφωμα αυτής της απεργίας είναι η κυκλική ή διαδοχική απεργία όπου τα διάφορα τμήματα της επιχείρησης απεργούν διαδοχικά, αλλά η επιχείρηση παραμένει κλειστή καθ' όλη τη διάρκεια των διαδοχικών απεργιών³⁴.

2. Στάσεις Εργασίας και διαλείπουσα απεργία

33

34

Αυτού του είδους η απεργία πραγματοποιείται με μερική διακοπή της εργασίας, που δεν καλύπτει ολόκληρο το συμβατικό ωράριο. Οι στάσεις εργασίας μπορεί να επαναλαμβάνονται μέσα στην ίδια μέρα ή βδομάδα ή μια φορά ανά βδομάδα . Το γεγονός ότι οι στάσεις εργασίας αποτελούν μορφή απεργίας έχει κριθεί νομολογιακά. Η τεχνική των στάσεων εργασίας μοιάζει με αυτή της μερικής απεργίας. Οι απεργοί πλήττουν καίρια τον εργοδότη ακινητοποιώντας την επιχείρηση σε ώρες αιχμής, όπου η αποδοτικότητα της εργασίας και η παραγωγικότητα της επιχείρησης είναι πολύ υψηλή, χάνοντας μικρό μόνο μέρος του ημερομισθίου τους που αντιστοιχεί στο χρόνο αποχής.

3.Λευκή Απεργία

Η λευκή απεργία δε συνεπάγεται πλήρη αποχή από την εργασία, αλλά παραμονή στον τόπο αυτής καθ' όλο τον κανονικό χρόνο της εργασίας και στην παροχή εργασίας με μείωση του ρυθμού απόδοσης αυτής. Η εργασία, δηλαδή, που παρέχεται είναι μειωμένης ποσότητας σε σχέση με το συνηθισμένο μέτρο της. Μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές: επιβράδυνση του ρυθμού εργασίας, επίδειξη υπερβολικού αλλά στην πραγματικότητα φαινομενικού ζήλου σε τήρηση κανονισμών και τυπικών διατυπώσεων, ώστε να δημιουργούνται δυσχέρειες και να μειώνεται η αποδοτικότητα καθώς και σύντομη διακοπή εργασίας, χωρίς εγκατάλειψη του χώρου εργασίας. Ωστόσο, στη λευκή απεργία δεν συμπεριλαμβάνονται η μείωση της ποιότητας της εργασίας με παραγωγή ελαττωματικών προϊόντων ή την καταστροφή εργαλείων και πρώτων υλών της επιχείρησης. Γιατί τα μέσα αυτά συνιστούν σαμποτάζ ή μπούκοτάζ. Αμφισβήτηση έχει υπάρξει στο παρελθόν για τη νομιμότητα της λευκής απεργίας³⁵. Κατά την κρατούσα, σήμερα, άποψη η λευκή απεργία αποτελεί νόμιμη μορφή απεργίας. Σε κάθε περίπτωση, το στοιχείο της αποχής από την εργασία υπάρχει και σε αυτή τη μορφή απεργίας.

iii) Κριτήριο: ο φορέας που αναλαμβάνει την ευθύνη της:

1. Συνδικαλιστική Απεργία

³⁵ Βλ. Λεβέντη, όπ. παρ. σελ. 507, υποσημείωση Ι, όπου υποστηρίζεται αναλυτικά η λευκή απεργία ως συλλογική και προσχεδιασμένη μείωση.

Εδώ η απεργία πραγματοποιείται με την καθοδήγηση κάποιας συνδικαλιστικής οργάνωσης. Δικαίωμα συμμετοχής σε αυτήν έχει και ο μισθωτός που δεν αποτελεί μέλος της συνδικαλιστικής οργάνωσης³⁶.

2. Μη συνδικαλιστική ή αδέσποτη απεργία

Η για αγωνιστικό σκοπό ομαδική αποχή από την εργασία ή η μη εκπλήρωση υποχρέωσης που απορρέει από τις ατομικές συμβάσεις εργασίας, όταν δεν έχει αποφασιστεί από νόμιμα συνεστημένη συνδικαλιστική οργάνωση χαρακτηρίζεται «αδέσποτη» ή «άγρια απεργία»³⁷. Το Σύνταγμα όμως (α. 23 παρ. 2 Σ) δεν επιτρέπει την αδέσποτη απεργία, γιατί αποκλειστικά οι συνδικαλιστικές οργανώσεις κατ' αυτό φέρουν την ευθύνη της απόφασής τους για απεργία, για την κήρυξή της και τη νομιμότητά της διεξαγωγής της. Έτσι, για την αποκατάσταση της ζημιάς που προκάλεσε η παράνομη απεργία μπορούν να εναχθούν μόνο οι υπαίτιες οργανώσεις και όχι οι μεμονωμένοι μισθωτοί, οι οποίοι φέρουν μόνο την ευθύνη της άσκησης του δικαιώματός τους για συμμετοχή. Η από νόμιμα συστημένη συνδικαλιστική οργάνωση μεταγενέστερη ανάληψη της ευθύνης «αδέσποτης» απεργίας δεν την καθιστά αναδρομικά νόμιμη αλλά την καθιστά νόμιμη για το μέλλον³⁸.

iv) Κριτήριο: ο αποδέκτης των αιτημάτων :

1. Πολιτική Απεργία

Είναι πολιτική η απεργία που γίνεται με σκοπούς πολιτικούς και λόγους που σχετίζονται με τους πολιτικούς ανταγωνισμούς και η απεργία η οποία για την ικανοποίηση των αιτημάτων της στρέφεται κατά του κράτους. Αποδέκτης των αιτημάτων της είναι η νομοθετική, η εκτελεστική ή και η δικαστική εξουσία³⁹. Τα προβαλλόμενα αιτήματα μπορεί να είναι ευθέως ή συγκεκαλυμμένως πολιτικά. Άρα, απεργία που στρέφεται κατά του κράτους – εργοδότη (όταν δηλαδή το κράτος λειτουργεί ως fiscus) και διεκδικεί τη βελτίωση των όρων εργασίας δεν είναι πολιτική. Αντίθετα, απεργία που στρέφεται κατά του ιδιώτη – εργοδότη, διεκδικώντας αιτήματα που ανήκουν σε αποκλειστική ρυθμιστική εξουσία του κράτους είναι πολιτική. Έτσι, ο εργοδότης δεν μπορεί να τερματίσει την απεργία με αποδοχή των αιτημάτων των απεργών, διότι η

³⁶ Βλ. και άρθρο 20 παρ. 1 του Ν. 1264/1982

³⁷ Βλ. Παπασταύρου, όπ. παρ. σελ. 63.

³⁸ Βλ. Λεβέντη, όπ. παρ., σελ. 512.

³⁹ Βλ. Καρακατσάνη, όπ. παρ. σελ. 262

απεργία χρησιμοποιείται ως μέσο άσκησης πίεσης στη βούληση τρίτου, δηλαδή της κυβέρνησης⁴⁰. Ωστόσο, οι πολιτικές εξουσίες, ασκούνται κατά το Σύνταγμα στο όνομα ολόκληρου του Ελληνικού Λαού και με τις εκλογές νομιμοποιούνται το νομοθετικό σώμα και οι κυβερνήσεις να ασκήσουν τις εξουσίας χωρίς πιέσεις, να ακολουθήσουν το πρόγραμμά τους σύμφωνα με τις πολιτικές τους αρχές και να λαμβάνουν ελεύθερα και με την πολιτική τους ευθύνη τις αποφάσεις υπέρ του γενικότερου συμφέροντος και του κοινωνικού συνόλου. Η πίεση που ασκεί η πολιτική απεργία μπορεί να νοθεύσει αυτή τη δυνατότητα. Γι' αυτό το λόγο, η πολιτική απεργία κρίνεται απαγορευμένη σε διεθνές επίπεδο⁴¹.

2. Εργασιακή – Πολιτική Απεργία

Αν η απεργία υποστηρίζει οικονομικά, εργασιακά, ασφαλιστικά, κοιωνικά, συνδικαλιστικά αιτήματα που μόνο το κράτος είναι σε θέση να ρυθμίσει⁴² τότε αυτή η απεργία έχει μικτό χαρακτήρα. Έχει γίνει δεκτό νομολογιακά πως είναι νόμιμη, έστω κι αν στρέφεται κατά της νομοθετικής εξουσίας³⁶. Κατ' άλλη γνώμη οι απεργία αυτή είναι νόμιμη μόνο εφόσον έχει το χαρακτήρα απεργίας διαμαρτυρίας, που πρέπει να είναι επιπλέον περιορισμένης χρονικής διάρκειας,. Πολιτική, όμως, απεργία που στρέφεται κατά της δικαστικής εξουσίας και επιδιώκει να επηρεάσει την ελεύθερη κρίση της, έστω και επί εργατικής διαφοράς, είναι παράνομη ως προσβάλλουσα τη δικαστική ανεξαρτησία.

3. Απεργία Αλληλεγγύης

Το άρθρο 19 § 1 ν. 1264/1982 ορίζει πως το απεργιακό δικαίωμα ασκείται και ως «εκδήλωση αλληλεγγύης για τους αυτούς σκοπούς». Με άλλα λόγια, η απεργία αλληλεγγύης δεν περιέχει αυτοτελές αίτημα των εργαζομένων κατά του εργοδότη που προσβάλλει, αλλά γίνεται για να υποστηρίξει τα συλλογικά αιτήματα άλλων μισθωτών. Μπορεί να χαρακτηρίζεται ειδικότερα ως απεργία

⁴⁰ Βλ. Κυρίτση, *όπ. παρ.* σελ. 183.

⁴¹ Βλ. Νομολογία: Εφ. Αθ. 5817/1985, ΔΕΝ 1985, σελ. 899, Μον. Πρωτ. Αθ. 1950/1983 ΔΕΝ 1983 σελ. 712, Μον. Πρωτ. Αθ. 920/1983 ΔΕΝ 1983, σελ. 343.

⁴² Π.χ. το νόμιμο ωράριο

εσωτερικής αλληλεγγύης να επιδιώκει, δηλαδή, την υποστήριξη άλλης απεργίας, η οποία πραγματοποιείται από άλλη συνδικαλιστική οργάνωση κατά του κοινού εργοδότη. Μπορεί, όμως, να είναι και εξωτερικής αλληλεγγύης που αποβλέπει στη συμπαράσταση σε άλλη απεργία, που διεξάγεται από άλλη οργάνωση και στρέφεται κατά τρίτου εργοδότη, οπότε και η δυνατότητα ικανοποίησης των αιτημάτων δεν εξαρτάται από τον πληττόμενο εργοδότη αλλά από αυτόν τον τρίτο. Σε αυτή την περίπτωση, μπορεί μόνο να γίνει δεκτή ως βραχύχρονη απεργία διαμαρτυρίας⁴³.

Επιπλέον, προϋπόθεση για την κήρυξη απεργίας αλληλεγγύης είναι να πραγματοποιείται ήδη άλλη απεργία, η λεγόμενη κύρια, και η οποία να είναι νόμιμη, αλλά και να συντρέχουν νομιμοποιητικοί λόγοι της απεργίας αλληλεγγύης, ιδίως η έκβαση της κύριας απεργίας να έχει επιπτώσεις στα συμφέροντα των απεργών αλληλεγγύης. Τέλος, κατά το άρθρο 19 § 1 εδ. β' του ν. 1264/1982, το απεργιακό δικαίωμα μπορεί να ασκηθεί και ως «εκδήλωση αλληλεγγύης εργαζομένων επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων που εξαρτώνται από πολυεθνικές προς εργαζομένους σε επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις ή στην έδρα της ίδιας πολυεθνικής εταιρίας και εφόσον η έκβαση της απεργίας των τελευταίων θα έχει άμεσες επιπτώσεις στα οικονομικά και εργασιακά συμφέροντα των πρώτων». Εδώ έχουμε την περίπτωση απεργίας σε πολυεθνική εταιρία που χαρακτηρίζεται ως «διεθνούς αλληλεγγύης»⁴⁴. Η νομιμότητά της θα κριθεί από το δίκαιο της χώρας πραγματοποίησής της και εξαρτάται από τη διερεύνηση του προδικαστικού ζητήματος της νομιμότητας της κύριας απεργίας, από το δίκαιο της χώρας διεξαγωγής της.

8.ΦΟΡΕΙΣ & ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Α)ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

⁴³ Βλ. Παπασταύρου, *όπ. παρ.* σελ. 47 επ

⁴⁴ Βλ. Τραυλού – Τζανετάτου Δ., *Η απεργία αλληλεγγύης σε πολυεθνικές επιχειρήσεις. Συμβολή στη μελέτη των απεργιών με διεθνική διάσταση*. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1995, σελ. 36 επ.

Ως προς τους φορείς του δικαιώματος της απεργίας έχουν διατυπωθεί στη θεωρία διάφορες απόψεις, από τις οποίες θα παρουσιαστούν οι παρακάτω, εφόσον θεωρούνται σημαντικότερες:

-Κατά την κρατούσα, στην θεωρία άποψη⁴⁵, φορείς του δικαιώματος είναι όλοι όσοι τελούν σε σχέση εξαρτημένης εργασίας, ημεδαποί και αλλοδαποί, ανεξάρτητα αν είναι μέλη των συνδικαλιστικών οργανώσεων αρκεί να υπάρχει ρητή απόφασή τους κατά το 23 παρ. 2 Σ. Από την άσκηση του δικαιώματος της απεργίας αποκλείονται ρητά εκ του Συντάγματος οι δικαστικοί λειτουργοί και όσοι υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας ενώ φαίνεται πως ο συντακτικός νομοθέτης δε θεωρεί ως φορείς του δικαιώματος τους στρατιωτικούς⁴⁶.

Ειδικοί περιορισμοί μπορούν να επιβληθούν σε υπαλλήλους Δημοσίου, ΟΤΑ και άλλων ΝΠΔΔ. καθώς και στο προσωπικό των δημοσίου χαρακτήρα ή κοινωφελών επιχειρήσεων, εφόσον η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, χωρίς πάντως να φτάνουν ως την κατάργηση ή την παρεμπόδιση της άσκησης του δικαιώματος. Αναφορικά με τους ελεύθερους επαγγελματίες θα πρέπει να θεωρηθεί πως κι αυτοί είναι φορείς της συνταγματικά κατοχυρωμένης συνδικαλιστικής ελευθερίας και επομένως και του δικαιώματος της συνδικαλιστικής αγωνιστικής δράσης..

Τέλος, το δικαίωμα της απεργίας μπορεί να παραχωρηθεί σε εργαζομένους, οι οποίοι δεν απασχολούνται με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αλλά με άλλου είδους σχέση, όμως παρέχουν την εργασία τους υπό συνθήκες εξάρτησης και έχουν ανάγκη αντίστοιχης προστασίας με τους εργαζομένους.

-Κατ' άλλη γνώμη⁴⁷, φορείς του δικαιώματος της απεργίας είναι τόσο οι εργαζόμενοι ως άτομα όσο και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, των οποίων είναι μέλη. Πρόκειται, δηλαδή, και για δικαίωμα με διττή φύση: και συλλογικό της συνδικαλιστικής οργάνωσης και ατομικό, του κάθε εργαζόμενου ξεχωριστά.

⁴⁵ Υποστηρικτές της οι Χρυσόγονος, Λεβέντης, Καρακατσάνης, Κουκιάδης.

⁴⁶ Βλ. Χρυσόγονου, όπ. παρ. σελ. 499

⁴⁷ Βλ. Δαγτόγλου, όπ. παρ., σελ. 877 επ.

-Κατά μια τρίτη άποψη, δίνεται βαρύτητα στη διατύπωση του Συντάγματος. Σύμφωνα με αυτό, το απεργιακό δικαίωμα ασκείται από τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Εξάλλου, κατά το άρθρο 19παρ.1 του ν.1264/1982, η απεργία αποτελεί δικαίωμα των μισθωτών και ασκείται από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Από τη διατύπωση του άρθρου 23παρ.2 του Συντάγματος είναι εμφανές ότι ο συντακτικός νομοθέτης θέλησε τις συνδικαλιστικές οργανώσεις ως υποκείμενο του απεργιακού δικαιώματος. Με τη διάταξη αυτή, είναι εναρμονισμένη η παρ.6 του αρ.4 του ν.1876/1990, που αναφέρεται στο δικαίωμα απεργίας των συνδικαλιστικών οργανώσεων των μισθωτών. Συγκεκριμένα, κατά αυτό προβλέπεται πως στη διάρκεια των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων και της διαδικασίας μεσολάβησης και διαιτησίας «οι συνδικαλιστικές οργανώσεις διατηρούν το δικαίωμα της απεργίας»⁴⁸. Επομένως, είναι ο προφανής ο λόγος της επίκλησής του από τους υποστηρικτές της εν λόγω άποψης.

Ωστόσο, ο ν.1264, ως συνέχεια του αρ.32 του προγενέστερου νόμου 330/1976, ορίζει τους μισθωτούς ως υποκείμενο του απεργιακού δικαιώματος και προσθέτει ότι αυτό ασκείται όχι από το φορέα του αλλά από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Η διάταξη του αρ.32παρ.1 του ν.330/1976 είχε ως εξής: «Η απεργία είναι δικαίωμα των μισθωτών, όταν αποφασίζεται υπό του νομίμως συνεστημένου και λειτουργούντος επαγγελματικού σωματείου ή της ενώσεως». Είχε υποστηριχθεί ευρύτατα η άποψη ότι και από το Σύνταγμα και από την παραπάνω διάταξη προκύπτει ότι το δικαίωμα της απεργίας ανήκει ατομικά στον εκάστοτε μισθωτό και ότι ειδικά η άσκησή του εναπόκειται στις συνδικαλιστικές οργανώσεις⁴⁹. Όμως, η αποδοχή της παραπάνω θέσης θα σήμαινε ότι οι φορείς του δικαιώματος στερούνται της εξουσίας να το ασκήσουν ενώ ταυτόχρονα οι φορείς της εξουσίας άσκησης μπορούν να ασκήσουν ένα δικαίωμα που δεν τους ανήκει. Συνεπώς, δυσχερώς μπορεί να νοηθεί μια τέτοια διαφοροποίηση μεταξύ δικαιούχου και φορέα της εξουσίας άσκησης δικαιώματος⁵⁰.

⁴⁸ Βλ. Παπασταύρου, *οπ. παρ*, σελ. 36.

⁴⁹ Βλ. Καρακατσάνη, *Εργατικό Δίκαιο*, εκδ.1980, τ.Β/II, Καρακατσάνη, *Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο*, εκδ.1992, Λεβέντη, *Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο*.

⁵⁰ Πρβλ. Καρακατσάνη, *Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο*, εκδ.1992, ο οποίος ενώ δέχεται ότι το απεργιακό δικαίωμα ανήκει στους μισθωτούς, καταλήγει ότι δικαίωμα των οργανώσεων έχει διαφορετικό περιεχόμενο από το δικαίωμα των μισθωτών. Αναλυτικότερα, «η απεργία ως όπλο αγώνα ανήκει στις

Το Σύνταγμα, ορίζοντας τον ασκούντα το δικαίωμα, καθόρισε το υποκείμενό του. Δεν απέβλεψε, δηλαδή στη δημιουργία ενός ιδιότυπου δικαιώματος που ασκείται από τρίτο και όχι από το φορέα του.

Το δικαίωμα που απενεμήθη στις οργανώσεις παρέχει, προνομιακά και κατ' αποκλεισμό κάθε άλλου, σε αυτές την εξουσία να αποφασίζουν και να κηρύσσουν απεργία, να δίνουν εντολή προς τα μέλη τους να απέχουν από την εργασία, να επιλέγουν τη μορφή, το χρόνο και τη διάρκεια πραγματοποίησης της απεργίας. Από τη δική τους πλευρά, οι μισθωτοί συμμετέχουν στη λήψη της απόφασης για απεργία και για την κήρυξη αυτής μόνο με την ιδιότητα του μέλους σύμφωνα με τον νόμο και το καταστατικό.

Συμπερασματικά, πρόκειται φανερά για δύο ξεχωριστά δικαιώματα ευρισκόμενα στον ίδιο χώρο άλλα με διαφορετικό περιεχόμενο και φορέα το καθένα. Μάλιστα, το δικαίωμα συμμετοχής σε νόμιμη απεργία κατοχυρώνεται και στο αρ.23παρ.1 του Συντάγματος και στο αρ.5 παρ.1 περί ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Σε δεύτερο επίπεδο, συνδέεται με το αρ.23παρ.2 του Συντάγματος επειδή ακριβώς η ατομική συμμετοχή σε απεργία προϋποθέτει την ενάσκηση του απεργιακού δικαιώματος των συνδικαλιστικών οργανώσεων.

Τέλος, κατά την ίδια άποψη, είναι δεδομένο ότι το δικαίωμα των συνδικαλιστικών οργανώσεων κατευθύνεται στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων των μελών τους, δηλ. των μισθωτών. Όμως, εξ αυτού του γεγονότος και μόνο οι εργαζόμενοι δεν καθίστανται υποκείμενο του δικαιώματος της απεργίας

Β) ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ

Αποδέκτες του δικαιώματος της απεργίας είναι το κράτος και οι εργοδότες. Ο ρόλος του κράτους στην ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων είναι αποφασιστικός. Η δομή και η λειτουργία των εργασιακών σχέσεων επηρεάζεται άμεσα από την κρατική εξουσία. Αυτό επιβεβαιώνεται και συνταγματικά από μια σειρά διατάξεων στις οποίες προβλέπεται η υποχρέωση του κράτους να προστατεύει την εργασία, φροντίζοντας για την

συνδικαλιστικές οργανώσεις, ενώ ο κάθε μισθωτός έχει δικαίωμα «όταν κηρύσσεται νόμιμη απεργία, να απέχει από την εργασία του».

απασχόληση και την ηθική εξύψωση των εργαζομένων, η δυνατότητά του να ρυθμίζει τους γενικούς όρους εργασίας (αρ. 22παρ.1, 2 Σ) και γενικότερα να προγραμματίζει και να συντονίζει την οικονομική ζωή, με σκοπό την παγίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικότερου συμφέροντος (106 παρ.1 Σ. Ταυτόχρονα, αυτές οι διατάξεις συνθέτουν τις ερμηνευτικές οδούς για τον προσδιορισμό του πεδίου νόμιμης άσκησης του δικαιώματος απεργίας και από την πλευρά του αποδέκτη.

Επίσης, αποδέκτης του δικαιώματος της απεργίας είναι και ο εργοδότης, αφού η σχέση εξαρτημένης εργασίας συναρτάται με την άσκηση οικονομικής εξουσίας από την εργοδοτική πλευρά.

9.ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Οι γενικές οριοθετήσεις βρίσκονται στα άρθρα 5παρ.1 και 25παρ.1 του Συντάγματος⁵¹.Αναλυτικά:

A)Το άρθρο 5παρ.1 του Συντάγματος

⁵¹ Βλ.Δημητρόπουλου ,ο.π.σελ.61.

Το άρθρο 5 § 1 Σ ορίζει πως «καθένας έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει σε κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον εν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων, το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη». Αυτή η τριάδα οριοθέτησης εφαρμόζεται ανεξαιρέτως σε όλα τα συνταγματικά δικαιώματα άρα και στο δικαίωμα της απεργίας⁵²

Σύμφωνα με την αρχή της συνταγματικής νομιμότητας η γενικότερη δράση των κοινωνιών του δικαίου πρέπει να είναι σύμφωνη και με το Σύνταγμα και με τους σύμφωνους προς αυτό νόμους.

Χαρακτήρα γενικής οριοθέτησης έχουν και τα «δικαιώματα των άλλων», η ρήτρα της κοινωνικότητας που περιέχεται στην αρχή της συνταγματικής νομιμότητας.

Η τρίτη οριοθετική ρήτρα που εισάγει το άρθρο 5 § 1 Σ είναι τα χρηστά ήθη. Αυτά αναφέρονται στη συμπεριφορά του μέσου έντιμου ανθρώπου που είναι κοινωνός του δικαίου. Η έννοια των χρηστών ηθών διαχέεται στο σύνολο της έννομης τάξης και σε κάθε μερικότερη περιοχή δικαίου, στην οποία και εξειδικεύεται⁵³.

Αναφορικά με το δικαίωμα της απεργίας, και η απεργία περιχαρακώνεται από το Σύνταγμα, τα δικαιώματα των άλλων και τα χρηστά ήθη. Παράδειγμα τέτοιας οριοθέτησης απαντάται στο δικαίωμα ιδιοκτησίας του εργοδότη στα μέσα παραγωγής ως έκφραση των δικαιωμάτων των άλλων. Όμως, ορθό είναι να γίνει δεκτό πως όλα τα συνταγματικά δικαιώματα είναι μεταξύ τους αξιολογικά ισότιμα, ως προϊόντα της ίδιας συντακτικής βούλησης, οπότε σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί πως τα δύο δικαιώματα συγκρούονται.

Τα χρηστά ήθη επιβάλλουν φειδώ στις ζημιές που θα υποστεί στην άλλη πλευρά. Δεν πρέπει να προσβάλλονται άλλα συμφέροντα της επιχείρησης εκτός από όσα συνδέονται με τις εργασιακές σχέσεις. Επίσης, τα χρηστά ήθη επιβάλλουν να συνεκτιμηθούν και τα συμφέροντα τρίτων και προπαντός εκείνο του κοινωνικού συνόλου.

⁵² Βλ. Δημητρόπουλου ., Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ', Ημίτομος Ι, σελ. 176, υποσημ. 158.

⁵³ Βλ. Δημητρόπουλου ., όπ. παρ., σελ. 186 επ.

β) Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος:

Το άρθρο 25 παρ. 3 Σ ορίζει πως «η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται» οριοθετώντας την άσκηση του δικαιώματος της απεργίας.

Αναλυτικότερα, η κατάχρηση δικαιώματος μπορεί να οριστεί ως η νομότυπη αλλά υπερβολική και επομένως μη ανεκτή από την έννομη τάξη άσκηση δικαιώματος. Η έννοια αυτή δεν κατευθύνεται μόνο κατά του κράτους, αλλά έχει και διαπροσωπική ενέργεια, δηλαδή αναπτύσσεται και στο επίπεδο του ιδιωτικού δικαίου. Ο ν. 1264/1982 δεν περιέχει διάταξη που να απαγορεύει ευθέως την καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος της απεργίας, όμως, το πράττει έμμεσα, αφού κατά το άρθρο 14 παρ.10 επιτρέπεται η καταγγελία της σχέσης εργασίας προστατευόμενου συνδικαλιστικού στελέχους σε περίπτωση συμμετοχής του σε απεργία που κρίθηκε με δικαστική απόφαση μη νόμιμη ή καταχρηστική.

Στη νομολογία εμφανίστηκαν δύο αντίθετες τάσεις ως προς τον εντοπισμό του κανόνα που μπορεί να θεμελιώσει νομικά τον ισχυρισμό καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος της απεργίας. Η πρώτη τάση δέχεται ανεπιφύλακτα τη γενική ρήτρα του άρθρου 281 ΑΚ, αναγνωρίζοντας στα κριτήριά της προνόμιο εφαρμογής τους για τον έλεγχο της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος της απεργίας⁵⁴. Κατά το εν λόγω άρθρο , απαγορεύεται η άσκηση του δικαιώματος, αν υπερβαίνει προφανώς τα επιβαλλόμενα από την καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή τον κοινωνικό και οικονομικό σκοπό του δικαιώματος όρια. Κατά την τάση αυτή, συνδυάζεται το άρθρο 25 παρ. 3 του Συντάγματος με το άρθρο 281 ΑΚ και η ιεραρχικά υποδεέστερη διάταξη του ΑΚ χρησιμοποιείται ως ερμηνευτικό κριτήριο της συνταγματικής διάταξης. Η κριτική σε αυτό το συνδυασμό τονίζει ότι κατ' αυτόν τον τρόπο οι γενικές και αόριστες έννοιες της καλής πίστης και των χρηστών ηθών περιορίζουν τα συνταγματικά δικαιώματα, καταργώντας ουσιαστικά το δικαίωμα της απεργίας. Η εμπλοκή τους σε δικαστικές κρίσεις, πρακτικά, οδηγούν στο χαρακτηρισμό της απεργίας ως καταχρηστικής.

⁵⁴ Ενδεικτικά: ΑΠ 1292/1983 ΝοΒ 1984 σελ. 1024, Πρωτ. Αθ. 2887/1985 ΕΕργΔ 1986, σελ. 216, ΕφΑθ 1702/1985

Αναφορικά με τη δεύτερη αντίρροπη τάση⁵⁵, αυτή δεν επιτρέπει την αναλογική εφαρμογή σε όλη την έκταση της διάταξης του άρθρου 281 ΑΚ, δεδομένου πως αυτή αποσκοπεί στην προστασία ιδιωτικών συμφερόντων από την καταχρηστική άσκηση άλλων τέτοιων, ενώ το άρθρο 25 παρ. 3 Σ αποσκοπεί και στην προστασία του αναμφισβήτητα ισχυρότερου μέρους, ήτοι της κρατικής εξουσίας. Αλλά εφόσον το άρθρο 25 παρ. 3 Σ δεν προσδιορίζει το ίδιο κριτήριο ελέγχου της καταχρηστικότητας, το κενό πρέπει να πληρωθεί με κριτήρια που θα αναζητηθούν κυρίως στα πλαίσια των του Συντάγματος και ιδίως στο άρθρο 5 παρ. 1 Σ. Ως εκ τούτου, η τάση αυτή υιοθετεί μια σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία της διάταξης του ΑΚ και δεν αποκλείει πλήρως τη δυνατότητα χρησιμοποίησης της γενικής ρήτρας του 281 ΑΚ.

Κατά την μάλλον κρατούσα στην θεωρία άποψη, η έννοια της κατάχρησης του άρθρου 25 § 3 Σ πρέπει να περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου το δικαίωμα ασκείται προδήλως για σκοπό διαφορετικό από το σκοπό θέσπισής της, όταν δηλαδή ο διαφορετικός σκοπός είναι εμφανής από γεγονότα εξωτερικά, υπαρκτά και αδιαμφισβήτητα και όχι να με βάση ψυχολογικές κρίσεις. Για παράδειγμα, η κρίση περί της καταχρηστικότητας μιας απεργίας εξαρτάται από το σκοπό που επιδιώκει η τελευταία. Αντίθετα, ενδεχόμενη δυσαναλογία των αιτημάτων με την απειλούμενη ζημιά βάρος του εργοδότη ή τυχόν μείωση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης δε συνεπάγονται καταχρηστικότητα.

Η νομολογία έχει κρίνει σε πολλές περιπτώσεις ότι συγκεκριμένες απεργίες πάσχουν καταχρηστικότητα. Ενδεικτικά παρατίθενται οι ακόλουθες:

- η ύπαρξη αιτημάτων προδήλως παρανόμων ή και παράλογων, ιδίως όταν αντίκεινται σε κανόνες δημόσιας τάξης
- όταν από την ικανοποίηση των αιτημάτων υπάρχει κίνδυνος επέλευσης πλήρους καταστροφής ή ανεπανόρθωτης βλάβης στην επιχείρηση του εργοδότη⁵⁶,
- όταν τα αιτήματα των απεργών είναι φανερά δυσανάλογα με την επικείμενη εξαιτίας της απεργίας ζημιάς του εργοδότη και του κοινωνικού συνόλου⁵⁷

⁵⁵ Βλ. ΕΕργΔ 1980, σελ. 538

⁵⁶ Βλ. ΑΠ 75/1998.

⁵⁷ ΕφΑθ 1048/1990 ΕλλΔνη 1993, σελ. 87

-όταν η απεργία συνοδεύεται από κατάληψη των χώρων εργασίας και την παρακώλυση των μη απεργούντων μισθωτών⁵⁸

Η θεωρία έχει επικρίνει ιδιαίτερα πολλές από τις παραπάνω αποφάσεις των δικαστηρίων. Από τις προαναφερόμενες περιπτώσεις μόνο σε αυτές της πλήρους καταστροφής ή ανεπανόρθωτης βλάβης στην επιχείρηση του εργοδότη και στην πρόκληση οικονομικής καταστροφής της επιχείρησης μπορεί να γίνει χωρίς αμφισβήτηση δεκτό ότι πρόκειται για απεργία που δεν ανταποκρίνεται στο συνταγματικά προσδιορισμένο σκοπό της. Αυτό γιατί δε μπορεί να θεωρηθεί ως θεμιτό να συμφέρον που εξυπηρετείται από την απεργία η καταστροφή της επιχείρησης και η απώλεια των θέσεων εργασίας που τη συνοδεύει

10.ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ως συνταγματικά κατοχυρωμένο, το δικαίωμα της απεργίας δε μπορεί να απαγορευτεί ή να περιοριστεί με νόμο. Ωστόσο, ο συντακτικός νομοθέτης δίνει τη δυνατότητα στο νόμο να προβλέψει περιορισμούς του δικαιώματος.

Αναλυτικά:

ι)ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ:

⁵⁸ Βλ. ΕφΑθ 7807/1991 ΕλλΔνη 1993, σελ. 110

Στο άρθρο 23 παρ. 2 εδ. β' ορίζεται πως «απαγορεύεται η απεργία με οποιαδήποτε μορφή σε δικαστικούς λειτουργούς και σε αυτούς που υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας».

Επίσης, αυτονόητη είναι η απαγόρευση της απεργία σε υπηρετούντες στο λιμενικό σώμα και στους πολιτικούς δημοσίους υπαλλήλους των σωμάτων ασφαλείας λόγω της ειδικής εξουσιαστικής σχέσης των προσώπων αυτών με το Κράτος. Εδώ περιορίζεται ενεργητικά το δικαίωμα της απεργίας και αφαιρείται για τα συγκεκριμένα πρόσωπα η δυνατότητα δράσης⁵⁹. Αυτή η διάταξη έχει προφανή στόχο να διασφαλίσει την απρόσκοπτη λειτουργία της δικαιοσύνης, των σωμάτων ασφαλείας και των ενόπλων δυνάμεων.

-ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΣ:

Βασικό λόγο άρσης της προστασίας του δικαιώματος της απεργίας αποτελεί και το άρθρο 48 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο: «σε περίπτωση πολέμου, επιστράτευσης λόγω εξωτερικών κινδύνων ή αμέσου απειλής της εθνικής ασφαλείας καθώς και αν εκδηλωθεί ένοπλο κίνημα για την ανατροπή του δημοκρατικού πολιτεύματος, η βουλή με απόφαση της, που λαμβάνεται ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης, θέτει σε εφαρμογή, το νόμο για την κατάσταση πολιορκίας». Κατά την παραπάνω διάταξη, το δικαίωμα της απεργίας απαγορεύεται να ασκείται κατά ορισμένες μόνο περιόδους. Πιο αναλυτικά,

Κατά το άρθρο 48 του Συντάγματος, ορισμένες συνταγματικές διατάξεις, εκ των οποίων και αυτές των άρθρων 22,23 που διασφαλίζουν το απεργιακό δικαίωμα μπορούν ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης να ανασταλούν προσωρινά από τη Βουλή, με απόφαση των 3/5 του συνολικού αριθμού των βουλευτών, ειδικά και περιοριστικά σε περίπτωση πολέμου, επιστράτευσης εξαιτίας εξωτερικών κινδύνων ή άμεσης απειλής της εθνικής ασφαλείας, αλλά και αν εκδηλωθεί ένοπλο κίνημα για την ανατροπή του δημοκρατικού πολιτεύματος⁶⁰. Η σχετική απόφαση και κάθε τυχόν παράτασή⁶¹ της έχουν ανώτατο όριο 15 ημερών. Την απόφαση δημοσιεύει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

ii) ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ-Η ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ ΝΟΜΟΥ

⁵⁹ Βλ. Δημητρόπουλου Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό μέρος.

⁶⁰ Βλ. Γαρδίκια, Το δικαίωμα της απεργίας σε σχέση με το άρθρο 48 του Συντάγματος, ΕΕργΔ 44.735.

⁶¹ Για κάθε παράταση χρειάζεται απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των βουλευτών.

Οι νομοθετικοί περιορισμοί είναι επιτρεπτοί από το Σύνταγμα, αλλά εισάγονται από τον κοινό νομοθέτη⁶². Ουσιαστικά, πρόκειται για την επιφύλαξη νόμου, η οποία, βέβαια, δε θίγει τον πυρήνα του δικαιώματος αλλά κινείται μέσα στο πλαίσιο του συνταγματικά κατοχυρωμένου σκοπού.

Επιφύλαξη νόμου υπάρχει στο άρθρο 23 παρ.2 εδ.γ' του Συντάγματος. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, το δικαίωμα προσφυγής σε απεργία των δημοσίων υπαλλήλων, των υπαλλήλων ΟΤΑ, των υπαλλήλων ΝΠΔΔ και του προσωπικού κάθε μορφής επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας που η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση αναγκών του κοινωνικού συνόλου υπόκειται σε συγκεκριμένους περιορισμούς που ο νόμος ορίζει.

Είναι προφανές ότι η διάταξη περιλαμβάνει στην έννοια των δημοσίων υπαλλήλων και τους εργαζόμενους με σχέση ιδιωτικού δικαίου υπαλλήλους του δημοσίου. Στην τέταρτη δε περίπτωση, γίνεται αναφορά με γενικό τρόπο στο προσωπικό, από την οποία συνάγεται πως στην η έννοια του υπαλλήλου καταλαμβάνει όλους όσοι συνδέονται με κάποιο είδος εργασίας με το Δημόσιο. Αδιάφορο είναι αν έχουν την ιδιότητα του υπαλλήλου ή του εργάτη.

Το Σύνταγμα, εκτός από τον παραπάνω έμμεσο νομοθετικό περιορισμό, εισάγει στην ίδια διάταξη και περιορισμό του περιορισμού. Δεσμεύει ,δηλ., τον κοινό νομοθέτη κατά την εισαγωγή περιορισμών των θεμελιωδών δικαιωμάτων: «οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να φτάσουν ως την κατάργηση του δικαιώματος της απεργίας ή την παρεμπόδιση της νόμιμης άσκησής του».

iii) Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΗ ΑΠΕΡΓΩΝ

Το Σύνταγμα, στο άρθρο 22παρ.3, επιτρέπει την πολιτική επιστράτευση, ήτοι την επίταξη της εργασίας των πολιτών από το κράτος «σε περίπτωση πολέμου ή επιστράτευσης ή για την αντιμετώπιση αναγκών της άμυνας της χώρας ή επείγουσας κοινωνικής ανάγκης από θεομηνία ή ανάγκης που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία».

⁶² Βλ. Δημητρόπουλου Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, σελ. 72.

Ωστόσο, η πολιτική επιστράτευση έχει πρακτικά εξελιχθεί σε δραστικό μέσο περιορισμού του δικαιώματος απεργίας. Διαστρέφοντας τον κατά το Σύνταγμα προορισμό της, η κρατική εξουσία τη χρησιμοποιεί συνήθως για τον τερματισμό απεργιών και για να εξαναγκάσει τους απεργούς σε αναγκαστική εργασία. Για αυτόν ακριβώς το λόγο, η Διεθνής Σύμβαση Εργασίας 105/1957 απαγορεύει να χρησιμοποιείται από το νόμο η πολιτική επιστράτευση ως μέσο περιορισμού του δικαιώματος της απεργίας. Στην πραγματικότητα, ειδικά στο πεδίο του δημόσιου τομέα και των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, αντί να εφαρμόζονται οι κανόνες σχετικά με την πολιτική επιστράτευση θα έπρεπε, κατά το Σύνταγμα, να περιοριστεί με κατάλληλους κανόνες το δικαίωμα απεργίας.

Εξάλλου, η απαγόρευση οποιασδήποτε μορφής αναγκαστικής εργασίας αποτελεί βασικό κανόνα⁶³ της έννομης τάξης μας. Ωστόσο, το Σύνταγμα, κατ' εξαίρεση, τον κάμπτει με το αρ.22παρ.4εδ.α,απαριθμώντας,μάλιστα,περιοριστικά τις περιπτώσεις που ρυθμίζει.

Μία εξ αυτών, η υπέρ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης επίταξη προσωπικών υπηρεσιών για την ικανοποίηση τοπικών αναγκών, αντίκειται στις αυξημένης τυπικής ισχύος διεθνείς συμβάσεις. Είναι προφανές, όμως, ότι το Σύνταγμα δεν αποβλέπει στην ανατροπή των κανόνων των διεθνών συμβάσεων ούτε στην αλλοίωση των διατάξεων του περί απεργίας. Παράλληλα, δεν θέλει ούτε να κάμψει τη συλλογική αυτονομία και την αρχή της κρατικής ουδετερότητας ούτε εισάγει νέα μέθοδο επίλυσης των συλλογικών διαφορών⁶⁴.Απλώς, το Σύνταγμα αφήνει ανοικτή τη δυνατότητα επίταξης προσωπικών υπηρεσιών σε περιπτώσεις κρίσης με εξωτερικό εχθρό, θεομηνίας ή απειλής της δημόσιας υγείας. Αν, πάλι, δε συντρέχει κάποια από τις παραπάνω περιπτώσεις, η απαγόρευση της απεργίας δια της πολιτικής επιστράτευσης προσβάλλει τη συνταγματική κατοχύρωση της απεργίας και τις αρχές που μόλις αναφέρθηκαν, οι οποίες επιβάλλουν στο κράτος να μείνει αμέτοχο στη συλλογική διένεξη πριν, κατά και μετά την απεργία, τόσο προληπτικά όσο και κατασταλτικά.

⁶³ Βλ.αρ.22παρ.4εδ.α του Συντάγματος.

⁶⁴ Αυτή, αντίθετα είναι η θέση του Καρακατσάνη: Βλ. Καρακατσάνη, Πολιτική επιστράτευση και εργασιακές σχέσεις, ΕΕργΔ 45.738.

Πρακτικά, σε πολυάριθμες περιπτώσεις απεργοί επιστρατεύτηκαν με την επίκληση λόγων που αντίκεινται ευθέως στις διεθνείς συμβάσεις ή δεν προβλέπονται από το Σύνταγμα, όπως η παρακώλυση και διατάραξη της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της χώρας από τη συμπεριφορά κοινωνικών ομάδων⁶⁵, αλλά και με την επίκληση λόγων εν γνώσει αναληθών, όπως ο κίνδυνος από την απεργία των πιλότων και των ιπτάμενων μηχανικών της πολιτικής αεροπορίας⁶⁶.

Σε νομολογιακό επίπεδο, εντύπωση προκαλούν οι αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων, που διέταξαν ως ασφαλιστικό μέτρο τη συντηρητική κατάσχεση της περιουσίας όσων απεργών δε συμμορφώθηκαν με την παράνομη επιστράτευσή τους. Μάλιστα, προσπαθώντας να κρίνουν την πολιτική επιστράτευση επικαλέστηκαν λόγο μη προβλεπόμενο από το Σύνταγμα, που συνίστατο στον κίνδυνο ζημίας της εργοδότης των απεργών «γεγονός που θα είχε ως αποτέλεσμα κίνδυνο και για τη γενική οικονομική και κοινωνική κατάσταση της χώρας και έτσι ζημιά για το εθνικό συμφέρον»⁶⁷

Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η απεργία προξενεί σοβαρές ανάγκες που δικαιολογούν την πολιτική επιστράτευση μόνο όταν διακινδυνεύει τη δημόσια υγεία⁶⁸.

iv) ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Το Σύνταγμα απαγορεύει με ειδική διάταξη την απεργία οποιασδήποτε μορφής στους δικαστικούς λειτουργούς και σε όσους υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας. Στους δεύτερους περιλαμβάνονται και οι πολιτικοί δημόσιοι υπάλληλοι των σωμάτων ασφαλείας, καθώς και οι λιμενικοί και οι υπηρετούντες στην Πυροσβεστική Υπηρεσία. Με νόμο προστέθηκαν στην

⁶⁵ Βλ. Βενιζέλου Ευ., Προβλήματα συστηματικής ερμηνείας των άρθρων 22 παρ.3 και 23 παρ.2 Συντ., ΕΕργΔ 45.726.

⁶⁶ Βλ. Θεοδώρου, Απεργία και πολιτική επιστράτευση, ΕΕργΔ 45.734.

⁶⁷ ΜΠΑ 11333/86, ΕΕργΔ 45.750.

⁶⁸ Π.χ. σε περίπτωση μακράς απεργίας του προσωπικού αποκομιδής απορριμμάτων.

κατηγορία των μη δικαιούμενων σε απεργία τα μέλη του νόμιμου πολιτικού προσωπικού και του ειδικού επιστημονικού προσωπικού με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών⁶⁹.

Παρά τη μη ρητή πρόβλεψη του Συντάγματος, είναι αυτονόητη η επέκταση της «απαγόρευσης» στους υπηρετούντες στις ένοπλες δυνάμεις και στους μισθωτούς σε υπηρεσίες των ενόπλων δυνάμεων⁷⁰.

Αναλυτικά, το Σύνταγμα, με τη διατύπωση στο αρ.23παρ.2 εδάφιο β, εννοεί ότι:

-Στις αναφερόμενες οργανώσεις δεν δίνεται η εξουσία να προκαλούν μονομερώς καθεστώς αναστολής της λειτουργίας των ατομικών σχέσεων εργασίας τους με το Δημόσιο.

-Οι ανήκοντες σε αυτές δεν έχουν δικαίωμα συμμετοχής σε απεργία

-Απαγορεύεται στον κοινό νομοθέτη να παραχωρήσει τα παραπάνω δικαιώματα στις οργανώσεις και τα μέλη τους.

Η διάταξη αυτή, ο σκοπός της οποίας έγκειται στην εξασφάλιση της ομαλής και απρόσκοπτης λειτουργίας της δικαιοσύνης, των σωμάτων ασφαλείας και των ενόπλων δυνάμεων, παρουσιάζει προβλήματα στη διατύπωσή της. Η χρήση της λέξης «απαγορεύεται», που θεωρείται ατυχής από την ασκηθείσα κριτική⁷¹ οφείλεται σε παραδοσιακούς λόγους και στερείται ακριβολογίας. Αντί για αυτή, θα έπρεπε να είχε προτιμηθεί η διατύπωση «δεν παρέχεται» ή «δεν αναγνωρίζεται» απεργιακό δικαίωμα ούτε δικαίωμα συμμετοχής σε απεργία στις αναφερόμενες οργανώσεις και τα μέλη τους.

Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι το Σύνταγμα έχει παράσχει το απεργιακό δικαίωμα χωρίς εξαιρέσεις και το «απαγορεύεται» αναφέρεται στην ενάσκηση του κτηθέντος δικαιώματος⁷². Όμως αυτή η θεώρηση καταλήγει στη μη παροχή του δικαιώματος. Τελικά, είναι ορθότερο να γίνει δεκτό ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει το δικαίωμα απεργίας «με μόνη εξαίρεση τους δικαστικούς λειτουργούς και όσους υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας...»⁷³.

⁶⁹ Βλ. Δαγτόγλου, σ.128.

⁷⁰ Βλ. Καρακατσάνη, Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, εκδ.1992, παρ.380.

⁷¹ Βλ. Παπασταύρου, Απεργία,

⁷² Βλ. Παπανικολάου, Το ατομικό δικαίωμα απεργίας δημοσίων υπαλλήλων-δικαστικών λειτουργών, ΕΛΔ 24.1364

⁷³ Κατά τη διατύπωση του Κρουσταλλάκη, Η συνδικαλιστική ελευθερία στο χώρο της δικαιοσύνης, ΕΛΔ 24.14.

Σε τελική ανάλυση, οι οργανώσεις για τις οποίες απαγορεύεται η απεργία είναι αδύνατο να απεργήσουν. Αλλά εδώ το Σύνταγμα δεν αρκείται στη μη προστασία αλλά προχωράει στην «απαγόρευση», με την έννοια που αναφέρθηκε παραπάνω.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- Περιορισμοί από την υποχρέωση ειρήνης μπορούν να πηγάζουν από προηγούμενες συλλογικές συμβάσεις εργασίας, την παραπομπή στη διαιτησία ή τη διαιτητική απόφαση, οι οποίες επίσης προστατεύονται συνταγματικά. Πάντως, ο νόμος πλέον επιτρέπει την απεργία κατά τη διάρκεια συλλογικών διαπραγματεύσεων. Τέλος, περιορισμοί στο δικαίωμα απεργίας απορρέουν από την αρχή της ισοδυναμίας των κοινωνικών ανταγωνιστών που προκύπτει από τη συνταγματική κατοχύρωση της ελευθερίας των διαπραγματεύσεων⁷⁴.

- Σημαντικό φραγμό στην εξουσία του νομοθέτη να προχωρεί σε ρυθμίσεις γενικού περιεχομένου για τη διασφάλιση της συνδικαλιστικής ελευθερίας θέτει το άρθρο 25παρ.1 του Συντάγματος. Σύμφωνα με αυτό, το κράτος και τα όργανά του έχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου. Επίσης, η ίδια διάταξη, ως προς τα δικαιώματα αυτά, τα οποία «ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν», όπου συγκαταλέγονται και τα δικαιώματα κήρυξης απεργίας και συμμετοχής σε απεργία, οριοθετεί τη δυνατότητα του κοινού νομοθέτη για τον περιορισμό τους: «Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας». Συνεπώς, περιορισμός των δικαιωμάτων αυτών μπορεί να επιβληθεί από τον κοινό νομοθέτη αποκλειστικά και μόνο εφόσον υπάρχει επιφύλαξη από το Σύνταγμα. Αυτό συμβαίνει, κατά το άρθρο 23παρ.2 του Συντάγματος, προκειμένου για τους υπαλλήλους των τεσσάρων κατηγοριών που αναφέρονται.

⁷⁴ Βλ. Δαγτόγλου, ο.π., σελ. 1006-1007.

Επομένως, αποκλείεται ο περιορισμός των δικαιωμάτων αυτών από τον κοινό νομοθέτη ως προς άλλες κατηγορίες μισθωτών, εκτός αν γίνεται στο πλαίσιο των άρθρων 22παρ.2 και 23παρ.1 του Συντάγματος. Πάντως, οι τιθέμενοι περιορισμοί πρέπει να υπακούουν στην αρχή της αναλογικότητας και να αποφεύγεται η υπερβολή.

Με άλλα λόγια, οι λόγοι που υπαγορεύουν κάθε περιορισμό απαιτείται να είναι ιδιαίτερα σοβαροί και μεταξύ αυτών που οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα, να επιλέγονται οι ηπιότεροι. Ο σκοπός του κανονισμού πρέπει, φυσικά, σε κάθε περίπτωση να είναι νόμιμος.

Τέλος, ως προς την αρχή που επιβάλλει στο νομοθέτη το «μέτρο», ο περιορισμός πρέπει να είναι αναγκαίος και κατάλληλος για την επίτευξη του σκοπούμενου αποτελέσματος και ανάλογος σε βαρύτητα με τη σημασία του λόγου που τον υπαγορεύει, έτσι ώστε μεταξύ του σκοπού, από τη μια πλευρά, και της έντασης, έκτασης και διάρκειας του περιορισμού να υφίσταται μια εύλογη σχέση⁷⁵.

11.ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Πριν κριθεί αν το απεργιακό δικαίωμα ασκήθηκε νόμιμα ή όχι, απαραίτητη είναι η διερεύνηση αν υπήρχε τέτοιο δικαίωμα και αν συντρέχουν τα εννοιολογικά στοιχεία του απεργιακού μέσου. Αν δεν υπάρχει απεργιακό δικαίωμα, αυτονόητα δεν τίθεται ζήτημα άσκησής του. Και αν δεν υπάρχει

⁷⁵ Βλ.Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα,σελ.176επ.

εννοιολογικό στοιχείο, δε στοιχειοθετείται το απεργιακό μέσο, άρα και δε γεννάται ζήτημα νόμιμης ή μη άσκησης του δικαιώματος απεργίας.

Για τη νόμιμη ενάσκηση του απεργιακού δικαιώματος, απαιτείται η συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων. Αυτές παρατίθενται παρακάτω, διακρινόμενες σε θετικές και αρνητικές.

A)ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

- 1.Κήρυξη της απεργίας από την κατά τον νόμο αρμόδια, νόμιμα συστημένη συνδικαλιστική οργάνωση, με απόφαση του αρμόδιου οργάνου της, που λαμβάνεται με ορισμένη διαδικασία
- 2.Προειδοποίηση του εργοδότη
- 3.Προηγούμενη γνωστοποίηση των αιτημάτων στον εργοδότη
- 4.Διάθεση προσωπικού ασφαλείας ή και αντιμετώπιση των βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου

B)ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

- 1.Μη απαγόρευση προσφυγής στην απεργία από το νόμο
- 2.Μη απαγόρευση προσφυγής στην απεργία από δικαστική απόφαση
- 3.Μη παραβίαση ενδεχόμενης πολιτικής επιστράτευσης
- 4.Μη αναστολή των συνταγματικών διατάξεων που κατοχυρώνουν το απεργιακό δικαίωμα
- 5.Μη παραβίαση της υποχρέωσης ειρήνης
- 6.Η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος να μην υπερβαίνει τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη, τα χρηστά ήθη και ο κοινωνικός και οικονομικός σκοπός του δικαιώματος καθώς και να μη σχετίζεται με παράνομες πράξεις

Αν λείπει οποιαδήποτε από τις παραπάνω προϋποθέσεις, η άσκηση του απεργιακού δικαιώματος καθίσταται παράνομη με αποτέλεσμα να μην εκπληρώνει η απεργία την κύρια αποστολή της, στην οποία ήδη έχει γίνει λόγος.

Συνεπώς ,η αποχή από την εργασία λόγω συμμετοχής σε απεργία που κηρύχθηκε κατά παράνομη ενάσκηση του απεργιακού δικαιώματος αποτελεί παραβίαση των ατομικών συμβάσεων εργασίας.

Σε κάθε περίπτωση, η απεργία μπορεί να εξελιχθεί σε παράνομη αν κατά τη διάρκειά της εκλείψει οποιαδήποτε από τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις⁷⁶

⁷⁶ Π.χ. από τη Νομολογία: αν προστεθούν νέα αιτήματα από αναρμόδιο όργανο της συνδικαλιστικής οργάνωσης, αν τα νέα αιτήματα δεν έχουν προηγουμένως γίνει γνωστά στον εργοδότη, αν υπάρξει εκτροπή της απεργίας σε κατάληψη των χώρων εργασίας είτε σε παρακώλυση της εργασίας των μη

12.ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Παράνομη είναι η απεργία όταν προσκρούει σε νόμο σύμφωνο με το Σύνταγμα. Αντίστοιχα, δεν είναι παράνομη αυτή που προσκρούει σε διάταξη που αντίκειται στο Σύνταγμα. Κατά συνέπεια, απεργία που προσκρούει σε νόμο, ο οποίος επιβάλλει περιορισμούς σε βάρος του απεργιακού μέσου και έχει τεθεί από τον κοινό νομοθέτη καθ' υπέρβαση της εξουσίας που παρέχει το Σύνταγμα, δεν είναι παράνομη.

απεργούντων ή αν η συνέχιση της απεργίας προσκρούει στο 281 ΑΚ.

Διχογνωμία υπάρχει σχετικά με το αν η επέκταση με υπουργική απόφαση της ισχύος των συλλογικών συμβάσεων και διαιτητικών αποφάσεων. Αν επιλεγεί η εκδοχή της αντισυνταγματικότητας, αυτό συνεπάγεται ότι, εφόσον στις παραπάνω περιέχεται κανόνας περιοριστικός δικαιώματος, η παραβίαση του δεν καθιστά την απεργία παράνομη. Ακόμη όμως και αν θεωρηθεί συνταγματική η επέκταση της ισχύος, δεν μπορεί επ' ουδενί να φτάσει ως τον περιορισμό δικαιωμάτων που άπτονται της απεργίας.

13.ΝΟΜΙΜΗ & ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Ο νόμος αδόκιμα διακρίνει ανάμεσα στην παράνομη και την καταχρηστική απεργία. Ο συχνός χαρακτηρισμός, από δικαστικές αποφάσεις, απεργιών ως παρανόμων και καταχρηστικών θα έπρεπε, για λόγους ακριβολογίας να αντικατασταθεί από την έκφραση «παράνομη ή καταχρηστική».

Εξάλλου, η ενάσκηση του απεργιακού δικαιώματος όταν αντίκειται στη διάταξη του άρθρου 281 ΑΚ είναι παράνομη κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο που θα ήταν παράνομη αν ήταν αντίθετη σε κάθε άλλη διάταξη νόμου. Ο πολλαπλός, δηλαδή χαρακτηρισμός, τον οποίο θέλουν να αποδώσουν πολυάριθμες αγωγές σε πολλές περιπτώσεις απεργιών είναι αδόκιμος και πρέπει να αποφεύγεται.

-ΑΠΕΡΓΙΑ & ΚΑΛΗ ΠΙΣΤΗ

Η άσκηση του απεργιακού δικαιώματος των συνδικαλιστικών οργανώσεων περιορίζεται, όπως και κάθε δικαίωμα, από τις ρήτρες του 281 ΑΚ. Φυσικά, κατά την εφαρμογή αυτής της διάταξης, δεν πρέπει να αγνοείται ο χαρακτήρας του δικαιώματος της απεργίας ως συνταγματικά κατοχυρωμένου αγωνιστικού δικαιώματος ούτε η φύση της απεργίας ως

συνταγματικά κατοχυρωμένου αγωνιστικού μέσου. Υπό αυτήν ακριβώς την έννοια πρέπει να εξειδικεύονται τα κριτήρια του 281 ΑΚ, με γενική κατευθυντήρια οδηγία το άρθρο 25παρ.3 του Συντάγματος. Η διάταξη αυτή, που απαγορεύει την καταχρηστική άσκηση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων του ανθρώπου, τα οποία τελούν υπό την εγγύηση του κράτους για χάρη του γενικότερου δημόσιου συμφέροντος, επενεργεί στις σχέσεις μεταξύ των πολιτών με βάση την αρχή της τριτενέργειας και καταλαμβάνει το απεργιακό δικαίωμα.

Από τις διατάξεις αυτές, ενόψει και της υποχρέωσης πίστης που διέπει κάθε εργασιακή σχέση, πηγάζει η αρχή της έντιμης και κοινωνικά πρόσφορης ενάσκησης του δικαιώματος απεργίας αλλά και γενικότερα διεξαγωγής του απεργιακού αγώνα⁷⁷.

14.ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Α)ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Σε αυτή την περίπτωση, η σχέση εργασίας εργοδότη-εργαζόμενου αναστέλλεται αλλά δε λύνεται, αφού η απεργία δεν εκφράζει βούληση λύσης της εργασιακής σχέσης. Ως προς την αναστολή, αυτή έχει δύο διαστάσεις: Αναστολή της υποχρέωσης παροχής εργασίας από την πλευρά του μισθωτού

⁷⁷ Βλ. Λεβέντη Γ., Η καταχρηστική απεργία κατά το Σύνταγμα και το κοινό δίκαιο, ΝοΒ,32.236,Ντάσιου,Εργατικό Δικονομικό Δίκαιο,τ.Β/Π

και αναστολή της-αντίστοιχης- υποχρέωσης του εργοδότη να καταβάλει το συμφωνημένο μισθό. Αυτό πηγάζει από τη φύση της σχέσης εργασίας ως αμοτεροβαρούς-ανταλλακτικής⁷⁸

Παράλληλα, ο εργοδότης δε δικαιούται να καταγγείλει τις σχέσεις εργασίας των απεργών. Τυχόν τέτοια καταγγελία θα ήταν καταχρηστική και επομένως άκυρη.

Κατά τη διάρκεια νόμιμης απεργίας, τα υπόλοιπα δικαιώματα και υποχρεώσεις των μερών δεν επηρεάζονται. Η υποχρέωση πίστης και εχεμύθειας εξακολουθεί να ισχύει και ο χρόνος της απεργίας υπολογίζεται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας.

Β)ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Ο παρανόμως απεργών μισθωτός παραβαίνει την υποχρέωση παροχής εργασίας και η απουσία του καθίσταται νομικά αυθαίρετη.

Ο χρόνος συμμετοχής του απεργού σε παράνομη απεργία δε προσμετράται στο χρόνο υπηρεσίας του. Παράλληλα, ενδέχεται να υποχρεωθεί να αποζημιώσει τον εργοδότη για τυχόν ζημιές που του προξένησε η απουσία του.

Σε πλήρη αντίθεση με τη νόμιμη απεργία, εδώ τα δικαιώματα των μισθωτών δεν παραμένουν ακέραια. Με δεδομένο ότι η παράνομη απεργία χαρακτηρίζεται ως νομικά αδικαιολόγητη, μπορεί να θεωρηθεί ως σιωπηρή καταγγελία της σύμβασης εργασίας από τη μεριά του εργαζόμενου, σε συνάρτηση πάντα με τη διάρκεια και τις υφιστάμενες συνθήκες. Από την πλευρά του, και ο εργοδότης μπορεί να καταγγείλει τις σχέσεις εργασίας των απεργούντων, εφόσον το δικαίωμα του αυτό δεν ασκείται καταχρηστικά. Ειδικά σε σύμβαση ορισμένου χρόνου, η συμμετοχή σε παράνομη απεργία μπορεί να αποτελέσει σπουδαίο λόγο καταγγελίας.

⁷⁸ Βλ. Καρακατσάνη Α., Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο,σελ.268.

15.ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ της **ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ**

Κατά τη νομολογία, όταν η άσκηση του δικαιώματος απεργίας προσκρούει στο 281 ΑΚ, η απεργία είναι καταχρηστική. Πότε συμβαίνει αυτό είναι ζήτημα πραγματικό που εξαρτάται κάθε φορά από πολλές παραμέτρους, όπως οι ειδικότερες επιδιώξεις της απεργίας, τα κίνητρα ,τα αιτήματά της και το χρόνο προβολής τους, σε συνδυασμό με το χρόνο εξαγγελίας και πραγματοποίησης της απεργίας, από την επιλογή της μορφής της και της

απεργιακής τακτικής ,από τη σύγκρουση των αντιτιθέμενων συμφερόντων απεργών-εργοδότη, από την έκταση της ζημίας σε βάρος του εργοδότη ή του κοινωνικού συνόλου, από τη σχέση της απεργίας με παράνομες πράξεις, τις συνθήκες, τους στόχους και της ειδικότερες περιστάσεις της εκάστοτε απεργίας.

A)Από την άποψη της επιλογής του χρόνου

Η επιλογή του χρόνου της απεργίας και η τυχόν μακρά διάρκειά της μπορούν να την καταστήσουν καταχρηστική.

Για παράδειγμα, η νομολογία⁷⁹ έχει κρίνει ως καταχρηστική την απεργία που πραγματοποιείται σε περίοδο κρίσιμη για τη ζωή ή τη λειτουργία της επιχείρησης.

Επίσης, αν η απεργία δεν έχει επείγοντα αιτήματα, η άρνηση να αναβληθεί η έναρξή της για λίγες ώρες ώστε να αποφευχθεί σοβαρή ζημιά του εργοδότη, την καθιστά καταχρηστική.

Επιπλέον, είναι καταχρηστική η απεργία που ,εξαιτίας του χρόνου που εκδηλώνεται, προκαλεί κοινωνική αναστάτωση, όπως η απεργία των απολυτήριες εξετάσεις⁸⁰ ή των ναυτικών της ακτοπλοΐας σε περίοδο υψηλού τουρισμού.

Τέλος, είναι καταχρηστική η απεργία όταν λόγω της επιλογής του χρόνου των στάσεων εργασίας, προκαλούνται κίνδυνοι καταστροφής των εγκαταστάσεων και διακοπής της λειτουργίας της επιχείρησης ή ενδεχομένως να επέλθουν σοβαρά ατυχήματα⁸¹.

B)Από την άποψη της αναλογικότητας

Μεταξύ των δικαιωμάτων του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου περιλαμβάνεται και το κατά το άρθρο 5παρ.1 του Συντάγματος δικαίωμα για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Το δικαίωμα αυτό, όταν το φέρουν οι εργοδότες, περιορίζεται από το απεργιακό δικαίωμα. Εξάλλου, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 25παρ.1 εδ.τελ. του Συντάγματος, κάθε περιορισμός δικαιώματος πρέπει να «σέβεται» την αρχή της αναλογικότητας. Συνεπώς, η ερμηνεία από το Σύνταγμα των παραπάνω

⁷⁹ Βλ. ΕΑ 10048/90,ΕΑ 1597/84,ΜΠΑ 2887/85

⁸⁰ Βλ. ΜΠΑ 2435/90,ΜΠΑ 1861/90.

⁸¹

δικαιωμάτων δεσμεύεται από την αρχή της αναλογικότητας, η οποία οριοθετεί κάθε περιορισμό που τίθεται ως επιφύλαξη από τον κοινό νομοθέτη.

Ως εκ τούτου, ο κατά την ενάσκηση του δικαιώματος προσφυγής και συμμετοχής σε απεργία περιορισμός του αρ.5παρ.1 διέπεται από την παραπάνω αρχή, άρα και από τον κανόνα του έσχατου μέσου. Ως προς τον κανόνα αυτόν, μετά την συνταγματική αναθεώρηση του 2001, η απεργία δε θεωρείται ως έσχατο μέσο, αφού αυτό δε γίνεται δεκτό από το Σύνταγμα. Η παραδοχή αυτής της άποψης δε σημαίνει ότι η απεργία είναι «πρώτιστο» μέσο αλλά ότι δεν είναι a priori παράνομη κάθε απεργία που εκδηλώνεται χωρίς προηγουμένως να έχουν διεξαχθεί διαπραγματεύσεις και άλλα ηπιότερα πιεστικά μέσα. Το άκαιρο ή μη της απεργίας ,κατά την ίδια άποψη, πρέπει να κρίνεται in concreto⁸² βάσει των αρχών της 281 ΑΚ και όχι με βάση κάποιον γενικό κανόνα.

Πάντως, η αντίθετη άποψη, που θεωρεί την απεργία ως ultimum refugium, προκρίνει την ασφάλεια δικαίου μέσω της ύπαρξης κανόνων γενικής εφαρμογής και αποτρέπει περιττές κοινωνικές αναταραχές, χωρίς αυτό να σημαίνει, βέβαια, ότι εξυπηρετεί σε απόλυτο βαθμό το καλώς εννοούμενο συμφέρον των συνδικαλιστικών οργανώσεων.

16.ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑ(lock out)

Ως ανταπεργία μπορεί να οριστεί η (προσωρινή) άρνηση του εργοδότη να δεχθεί τις υπηρεσίες των μισθωτών συλλογικά με αγωνιστικό σκοπό. Έτσι, ασκεί πίεση στην εργατική πλευρά αποσκοπώντας στην ικανοποίηση των συμφερόντων της. Ουσιαστικά, δηλαδή, η ανταπεργία συνίσταται στο αντιστάθμισμα της απεργίας από την εργοδοτική πλευρά⁸³.

Η άρνηση του εργοδότη έχει συλλογικό χαρακτήρα ως μέτρο ως προς τους μισθωτούς, κατά τους οποίους στρέφεται. Αναγνωρίζεται, μάλιστα, ως

⁸² Πρβλ.Ντάσιου,Εργατικό Δικονομικό Δίκαιο,τ.Β/Π,παρ.108.

⁸³ Βλ.Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Β',σελ.1007.

εργοδοτικό δικαίωμα και επομένως δε θεωρείται ως αντισυμβατική συμπεριφορά. Ο εργοδότης ,δε, απαλλάσσεται από τη συμβατική υποχρέωσή του να καταβάλει τους μισθούς των εργαζομένων που δεν απασχολεί κατά τη διάρκεια της ανταπεργίας. Κατά άλλη, πάντως, άποψη, η λήψη της ανταπεργίας ως μέτρου δε συνιστά δικαίωμα και για αυτό δεν υφίσταται σχέση αμοιβαιότητας απεργίας-ανταπεργίας.

Επιπλέον, η απαγόρευση πρόσβασης στους χώρους εργασίας κατά τη διάρκεια της ανταπεργίας είναι γενική και δε διακρίνει μεταξύ απεργών και μη.

Η ανταπεργία μπορεί να λειτουργεί ως προειδοποίηση για να αποτραπεί επικείμενη κήρυξη απεργίας ή και ως μέσο πίεσης για να αποφευχθούν οι διαδικασίες μεσολάβησης και διαιτησίας.

Το Σύνταγμα δεν αποκλείει ρητά την απεργία αλλά ούτε και την κατοχυρώνει, όπως συμβαίνει, για παράδειγμα, με το δικαίωμα απεργίας στο άρθρο 23 παρ.2. Ο νόμος 1264/1982, με τη διάταξη 22παρ.2 ορίζει ότι η ανταπεργία απαγορεύεται. Αυτή η απαγόρευση έχει γενικό χαρακτήρα και αφορά κάθε μορφή της, είτε υπέρ είτε κατά των απεργών. Σημαίνει, δηλ ότι δεν επιτρέπεται επ' ουδενί ανταπεργία, ούτε καν ως άμυνα και δεν σχετίζεται καθόλου με το χαρακτήρα της απεργίας ως νόμιμης ή παράνομης. Πάντως, η απαγόρευση της ανταπεργίας δε συνοδεύεται από την απειλή ποινικών κυρώσεων για τον εργοδότη. Όταν δε, παρανόμως, κηρυχθεί ανταπεργία, δε αναστέλλονται οι εργασιακές σχέσεις των μισθωτών της επιχείρησης.

Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι βάσει του άρθρου 23παρ.2 η ανταπεργία δε μπορεί να θεωρηθεί ως επιτρεπόμενη από το Σύνταγμα, εξαιτίας του σκοπού της. Οι υποστηρικτές αυτής της άποψης την ενισχύουν, μάλιστα, με το επιχείρημα της άμεσης αντίθεσης του σκοπού της με αυτόν που προστατεύει η Πολιτεία. Άλλωστε, το άρθρο 22παρ.1 ρητά προβλέπει ότι «η εργασία αποτελεί δικαίωμα και τελεί υπό την προστασία του Κράτους».

Με βάση την παραπάνω θέση, αυθόρμητα τίθεται το ερώτημα του τρόπου συμβιβασμού ανάμεσα στην προσβολή του ως άνω δικαιώματος με το αρ.25 παρ.1 του Συντάγματος, κατά το οποίο διασφαλίζεται η ανεμπόδιστη άσκηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Κατά την αντίθετη άποψη, η ανταπεργία όχι μόνο δεν αντιβαίνει στο Σύνταγμα αλλά και βρίσκει έρεισμα στο αρ.4παρ.1 («όλοι οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου»), στο αρ.25παρ.1(στο οποίο έγινε ήδη αναφορά) καθώς

και στο αρ.5παρ.1 περί της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Επομένως, το δικαίωμα της ανταπεργίας συνιστά εργοδοτικό όπλο ασκούμενο αντίρροπα προς το δικαίωμα του μισθωτού να απεργήσει.

Όμως, ο γενεσιουργός λόγος του ίδιου του εργατικού δικαίου είναι η προστασία του μισθωτού και η απεργία είναι ουσιαστικό το μοναδικό όπλο του απέναντι στην αυθαιρεσία του εργοδότη. Αν αναγνωριζόταν από την έννομη τάξη ένας παράλληλος μηχανισμός αποδυνάμωσης της απεργία, αυτό θα συνεπαγόταν αυτόματα την εκμηδένιση κάθε δυνατότητας εξυπηρέτησης του υπέρτερου συνολικού συμφέροντος.

Τέλος, δεν είναι ανταπεργία η άρνηση του εργοδότη να επιτρέψει στους εργαζόμενους να εργαστούν μετά την απεργία για μικρό χρονικό διάστημα ώστε να αποκατασταθεί η πλήρης λειτουργία της επιχείρησης.

III.ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η απεργία, με βάση όσα παρατέθηκαν στην παρούσα εργασία κατοχυρώνεται διπλά στο Σύνταγμά μας, τόσο ως αυτοτελές δικαίωμα όσο και ως η κύρια, η πιο δραστική μορφή εκδήλωσης της συνδικαλιστικής ελευθερίας.

Παρά τη θεωρητικά πλήρη και απόλυτη συνταγματική της κατοχύρωση, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου οι δικαστικές αποφάσεις κρίνουν χωρίς κανένα δισταγμό ως καταχρηστική μια απεργία, καταφεύγοντας στις βολικές ρήτρες των χρηστών ηθών και της καλής πίστης, προσδιορίζοντας τις αόριστες αυτές νομικές έννοιες κατά το δοκούν. Επιπλέον, έχει παρατηρηθεί στην πράξη ότι συχνά η κήρυξη σε κατάσταση πολιορκίας και η πολιτική επιστράτευση των απεργών μπορούν να χρησιμοποιηθούν με έμμεσο τρόπο ως μέσα περιορισμού των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών.

Σε μια περίοδο απορρύθμισης του εργατικού δικαίου, όπως είναι αυτή που διανύουμε, θεωρείται περισσότερο κρίσιμη από ποτέ η προστασία των εργαζομένων. Οι μισθωτοί, άλλωστε, αποτελούν το ασθενές μέρος στη σχέση τους με τον εργοδότη, αφού οι όροι εργασίας αλλοιώνονται εις βάρος τους. Ο φόβος της ανεργίας, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα, τους αποτρέπει να διεκδικήσουν δυναμικά τα δικαιώματά τους και η αποχή τους από τις κινητοποιήσεις διατηρεί σε ισχύ τους επαχθείς όρους Συνεπώς, είναι αδήριτη η ανάγκη ρύθμισης των σχέσεων εργασίας κατά τέτοιο τρόπο ώστε να συμβιβάζεται η ελεύθερη αγορά με την ισορροπία στις σχέσεις εργασίας. Σε τελική ανάλυση, η συνταγματική κατοχύρωση των δικαιωμάτων των μισθωτών, και ιδιαίτερα της απεργίας που μας ενδιαφέρει εδώ, πρέπει να συμπίπτει απόλυτα με την πρακτική εφαρμογή τους.

IV.ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το δικαίωμα της απεργίας κατοχυρώνεται από το Ελληνικό Σύνταγμα στο άρθρο 23 παρ.2 ως αυτοτελές δικαίωμα, ενώ στο άρθρο 23 παρ.1 κατοχυρώνεται ως γενικότερη εκδήλωσή του η συνδικαλιστική ελευθερία. Τα καθοριστικά στοιχεία που συνιστούν την έννοια της απεργίας είναι η συλλογική αποχή από την εργασία και η κήρυξη της από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Όπως κάθε συνταγματικό δικαίωμα, και το δικαίωμα της απεργίας οριοθετείται, ως προς την άσκησή του από τις ρήτρες των άρθρων 5παρ.1 και 25παρ.3 του Συντάγματος. Περιορισμοί κατά την άσκησή του προβλέπονται για τους δικαστικούς λειτουργούς και τους υπηρετούντες στα σώματα ασφαλείας, οι οποίοι απαγορεύεται πλήρως να απεργήσουν, ενώ για άλλες κατηγορίες υπαλλήλων, ο κοινός νομοθέτης εξουσιοδοτείται να θέσει περιορισμούς. Αναφορικά με την ανταπεργία, αυτή απαγορεύεται ρητά από τον νόμο 1264/1982.

V.SUMMARY

The right to strike is recognized by the Greek Constitution in the article 23 paragraph 2 as an individual right and in article 23 paragraph 1 as a trade union freedom. The defining elements which constitute the term "strike" are the collective absence from work in addition with the purpose for which the strike is carried out.

Like all the other fundamental rights, the right to strike is subject, in its exercise, to the general clauses of the articles 5 paragraph 1 and 25 paragraph 3 of our Constitution. There is also a number of restrictions of it: It is absolutely forbidden for the juridical servants and for those who serve at the security forces. The legislator has set some additional restrictions for other categories. As far as lockout is concerned, it is totally forbidden by the law 1264/1982.

VI.ΛΗΜΜΑΤΑ-ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

LEMMAS

Απεργία

Συνδικαλιστική ελευθερία

Συνδικαλιστικές οργανώσεις

Συμφέροντα

-οικονομικά

-εργασιακά

-ασφαλιστικά

-συνδικαλιστικά

Καταχρηστική άσκηση

Ανταπεργία

strike

trade union freedom

trade unions

interests

financial

labor

social security

syndical

abusive exercise

lockout

VII.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλιμπραντης, Απεργία και αντιδράσεις του εργοδότη σ' αυτήν, Δίκαιο και Πολιτική, 1984
- Βενιζέλος Ε., Προβλήματα συστηματικής ερμηνείας των άρθρων 22 παρ.3 και 23 παρ.2 του Συντάγματος, ΕΕργΔ45.728
- Γαρδικας Στ., το δικαίωμα της απεργίας σε σχέση με το άρθρο 48 του συντάγματος ΕΕργΔ 44.1985.745.
- Γιαλιτάκη Αικ., Στοιχεία Συλλογικού Εργατικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 2003
- Δαγτόγλου Π.Δ., Συνταγματικό Δίκαιο-Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, τόμος Β', Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005
- Δημητρόπουλος Α. , Συνταγματικά Δικαιώματα, Παραδόσεις Συνταγματικού δικαίου, τόμος III,Ι' Έκδοση, Αθήνα 2004
- Δημητρόπουλου Α., Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ', Ημίτομος Ι, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2005
- Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ , Ημίτομος ΙΙ, ια' Έκδοση, Αθήνα 2005.
- Καζάκος Ά.Γ. , Το Εργατικό Δίκαιο στην πράξη, Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη 1998
- Καρακατσάνης Αλ. Γ., Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 1992
- Καρακατσάνης Αλ. Γ.- Γαρδικας Στ., Ατομικό εργατικό δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1995
- Κυρίτσης Δημ. Γ., Ο χαρακτηρισμός της απεργίας ως νομίμου ή παρανόμου, Εκδόσεις Σάκκουλα ,Αθήνα 1987
- Λεβέντης Γ., Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Εκδόσεις Δελτίου Εργατικής Νομοθεσίας, Αθήνα 1996
- Λεβέντης Γ., Η καταχρηστική απεργία κατά το Σύνταγμα και το κοινό δίκαιο, ΝοΒ 32.236
- Λεβέντης, Εργατική Νομοθεσία, τόμος Α', 1986
- Ληξουριώτης Γ., Ο σκοπός του Δικαιώματος της Απεργίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1987
- Ληξουριώτης Γ., Το δικαίωμα της απεργίας, ΕΕργΔ 45.753
- Μάνεσης Α., Ατομικές Ελευθερίες, Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Σάκκουλας 1982
- Μάνεσης Α. , Συνταγματικό Δίκαιο, 1980
- Ντάσιος Λ., Εργατικό Δικονομικό Δίκαιο, τόμος Β/ΙΙ Απεργία και δικαστική επίλυση διαφορών, Αθήνα 1984
- Παπασταύρου Δ.Ιασ., Απεργία-Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα 2002
- Παπασταύρου Δ.Ιασ, ΑΠΕΡΓΙΑ – Σχόλια στα άρθρα 19-22 ν. 1964/1982 (ενόψει και των ν. 1876/90, 1915/90, 2224/94), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1995

- Τραυλός- Τζανετάτος Δ., Η απεργία αλληλεγγύης στις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Συμβολή στη μελέτη των απεργιών με διεθνική διάσταση. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1995
- Τσάτσος Δ., Συνταγματικό Δίκαιο. Τόμος Γ'. Θεμελιώδη δικαιώματα Ι, Γενικό μέρος, Εκδόσεις. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1994
- Χρυσογόνος Κ., Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, Εκδόσεις Σάκκουλα 2002

VIII.ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΑΠ 744/2001:Ανάκληση απόλυσης μεμονωμένων μισθωτών
- ΕΑ 1440/1988: Ανάκληση απόλυσης μεμονωμένων μισθωτών
- ΑΠ 244/1980: Ανάκληση απόλυσης μεμονωμένων μισθωτών
- ΜΠΘ 4084/1982:Διαδικασία κήρυξης νόμιμης απεργίας
- ΜΠΑ 1679/1998: Αρμοδιότητα κήρυξης απεργίας
- ΜΠΑ 1641/1998: Αρμοδιότητα κήρυξης απεργίας
- ΜΠΑ 2435/1990: Αρμοδιότητα κήρυξης απεργίας
- ΜΠΘηβ 43/1983:Παράνομη απεργία
- ΕΑ 5817/1985:Διεθνής απαγόρευση πολιτικής απεργίας
- ΜΠΑ 1950/1983: Διεθνής απαγόρευση πολιτικής απεργίας
- ΜΠΑ 920/1983: Διεθνής απαγόρευση πολιτικής απεργίας
- ΑΠ 1292/1983:Δυνατότητα εφαρμογής του 281 ΑΚ για τον έλεγχο καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος
- ΕΑ 1702/1985: Δυνατότητα εφαρμογής του 281 ΑΚ για τον έλεγχο καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος
- ΑΠ 75/1998:Καταχρηστική απεργία λόγω κινδύνου ανεπανόρθωτης βλάβης στην επιχείρηση από τυχόν ικανοποίηση των απεργιακών αιτημάτων
- ΕΑ 1048/1990:Καταχρηστική απεργία λόγω δυσαναλογίας αιτημάτων-επικείμενης ζημίας εργοδότη
- ΕΑ 7807/1991:Καταχρηστική απεργία λόγω κατάληψης του χώρου εργασίας και παρακώλυσης των μη απεργούντων μισθωτών
- ΜΠΑ 11333/1986:Πολιτική επιστράτευση απεργών με επίκληση λόγου εθνικού συμφέροντος
- ΕΑ 10048/90:Καταχρηστική απεργία λόγω της πραγματοποίησής της σε περίοδο κρίσιμη για τη λειτουργία της επιχείρησης
- ΕΑ 1597/1984: Καταχρηστική απεργία λόγω της πραγματοποίησής της σε περίοδο κρίσιμη για τη λειτουργία της επιχείρησης
- ΜΠΑ 2887/1985: Καταχρηστική απεργία λόγω της πραγματοποίησής της σε περίοδο κρίσιμη για τη λειτουργία της επιχείρησης
- ΜΠΑ 2435/1990:Καταχρηστική απεργία λόγω πρόκλησης κοινωνικής αναστάτωσης
- ΜΠΑ 1861/1990: Καταχρηστική απεργία λόγω πρόκλησης κοινωνικής αναστάτωσης